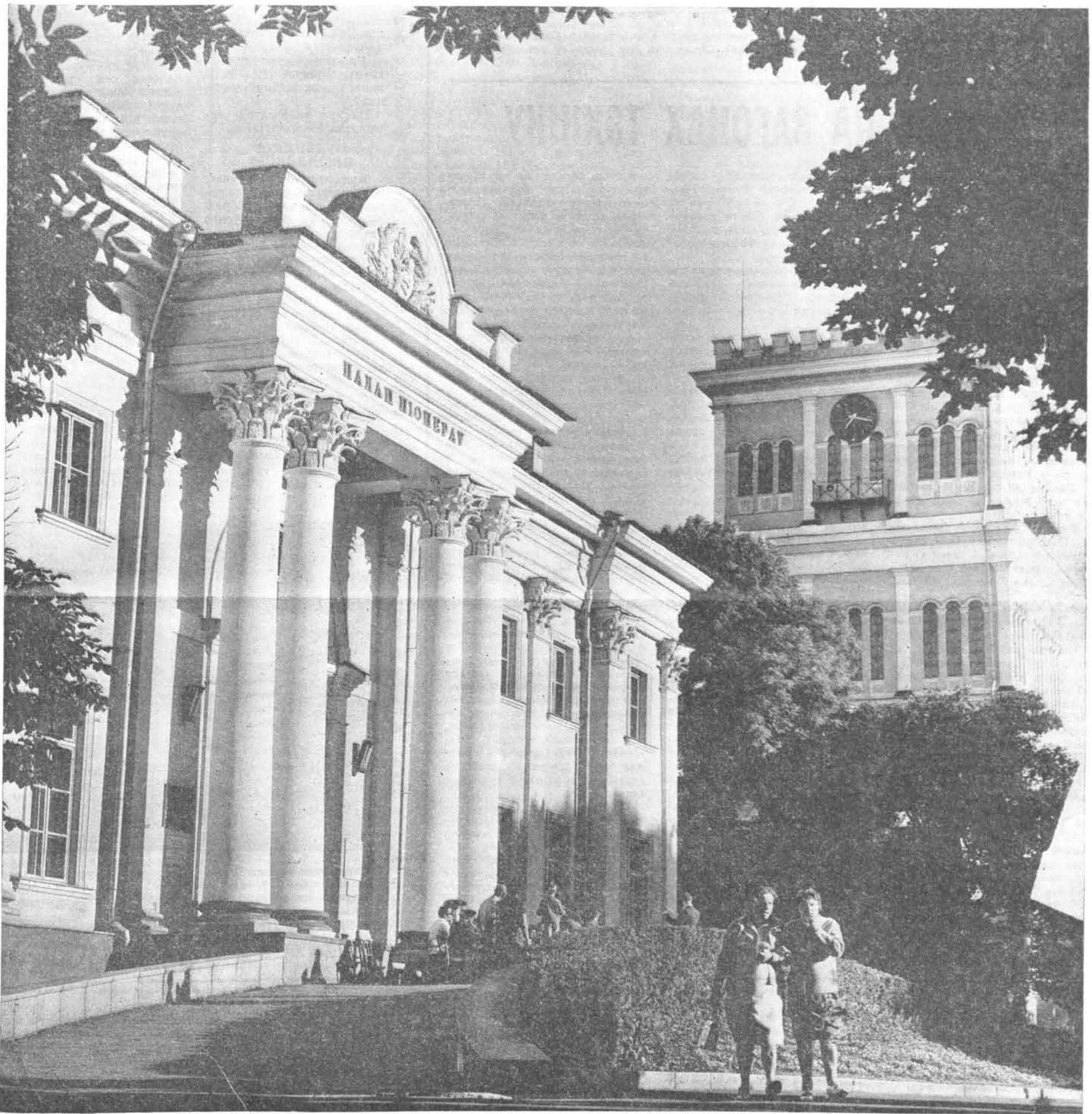

Голас Радзімы

5 кастрычніка 1978 г.
№ 40 (1558)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 23-і
Цана 2 кап.

Выдатным помнікам архітэктуры перыяду класіцызму з'яўляецца Гомельскі палац, фрагмент якога вы бачыце на здымку. Разам з іншымі збудаваннямі і паркам ён стварае цудоўны ансамбль. [Артыкул аб Гомельскім палацава-парковым ансамблі чытайце на 8-й стар.]

Фота Я. КАЗІЮЛІ.

ЯК СЕЛЕТА НА БЕЛАРУСІ УБІРАЮЦЬ БУЛЬБУ

[«Павялі па загонах тэхніку»]

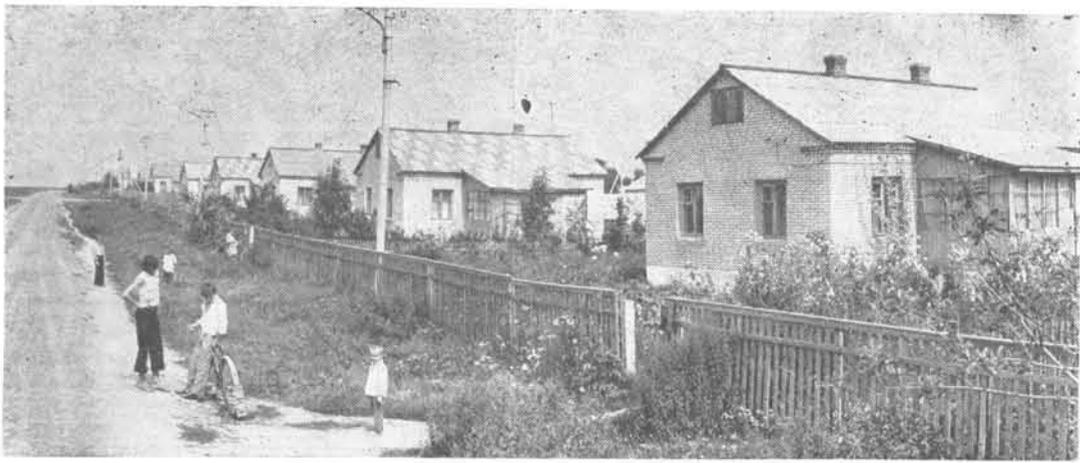
стар. 2

На стар. 5, 6 друкуецца
(у скарачэнні) прамова таварыша
Л. І. Брэжнева на ўрачыстым
пасяджэнні, прысвечаным
уручэнню сталіцы Азербайджана
ордэна Леніна.

ДЛЯ ТАКОЙ АКТРЫСЫ ТРЭБА ПІСАЦЬ РОЛІ

[«І палілася песня...»]

стар. 7

Усе новыя вуліцы нараджаюцца ў вёсцы Цесава — цэнтры калгаса імя Чкалава Салігорскага раёна. Змяняецца і традыцыйны выгляд сялянскага жылля. Сёння гэта ўжо дыхтоўны цагляны катэдж з усімі камунальнымі выгодамі.
Фота У. ЛУПЕЙКІ.

ПАВЯЛІ ПА ЗАГОНАХ ТЭХНІКУ

Каб расказаць, як сёлета на Беларусі ўбіраюць бульбу, трэба пачаць з надвор'я.

Відаць, на надвор'е людзі зараз ва ўсім свеце скардзяцца — задае яно загадкі і зімой, і ўлетку. Такая вось незвычайная сёлета восень і ў Беларусі. Дня няма без дажджу, частыя ліўні, нізкія тэмпературы, моцныя вятры.

І вось я ўяўляю сабе такую карціну: ходзяць па бульбяным загоне двое. Адзін вядзе каня за аброць, каб не збочваў, другі трымаецца за ручкі плуга. Ззаду — разараны радок, на якім відаць белья клубні. Але добрая палавіна іх усё ж застаецца ў зямлі. Трэба грэбсці рукамі, а ў такое надвор'е, як сёлета, — выкалупваць кожны клубень...

Дзе на калгасных палетках Беларусі можна ўбачыць сёлета такі малюнак?

Пайшоў я са сваім пытаннем у Міністэрства сельскай гаспадаркі рэспублікі і, шчыра кажучы, прымусіў яго супрацоўнікаў моцна падумаць. «Вельмі, вельмі трэба ведаць, — настойваў я. Мне ўзяліся дапамагчы. Але папярэдзілі, што высветліць такое пытанне нялёгка. І прывялі доказы. Летась 58 працэнтаў бульбы ў рэспубліцы было ўбрана камбайнамі, 40 працэнтаў — трактарнымі капалкамі. І толькі два працэнт — без ужывання сродкаў механізацыі. А дзе іменна — трэба шукаць.

Што ж, два працэнт на рэспубліцы — гэта таксама нямаля: 10 тысяч гектараў. А калі раскінуць у сярэднім на гаспадарку, то выходзіць прыкладна 3 гектары.

Ці варта працягваць пошук? Адказ жа і так бяспрэчны: гэта тыя ўчасткі, дзе па нейкіх прычынах не было пусціць тэхніку. Бо яе хапае: сёлета на 420 тысяч гектараў бульбы, якую трэба ўбраць, калгасы і саўгасы маюць 13 тысяч бульбаўборачных камбайнаў, больш за 15 тысяч капалак, шмат

транспартных сродкаў, сартавальных пунктаў, бункераў-накапцеляў. Словам, ад поля да буртоў бульба ідзе па канвееру, які забяспечвае, вядома, людзі, але — узброеныя тэхнікай.

Як гэта робіцца, расказвае намеснік старшыні праўлення калгаса «Нёман» Стаўбцоўскага раёна аграном Ніна Санкевіч:

— Каб капаць бульбу тэхнікай, асабліва камбайнамі, трэба ачысціць глебу ад камення. Валуны мы даўно з палёў прыбралі. А каменні памерам з бульбяны клубень збіраем штогод, бо яны нібыта растуць з зямлі. Так што кожны раз перад тым, як вясной сеяць, ажно 800 гектараў абысці трэба. Вось дзякуючы гэтаму тэхніка ў нашым калгасе на бульбяных палетках працуе бездакорна. Набыць яе таксама няма праблемы — на калгасным рахунку ў банку дастаткова сродкаў. Вось і летась купілі новы бульбаўборачны камбайн, які каштаваў 4 919 рублёў. Прыкладна столькі ж сродкаў эканоміцца толькі за адзін сезон, калі гэта машына замяняе ручную працу. У выгадзе і сумнявацца няма чаго.

Сёлета бульбу ўбіраем трыма камбайнамі і шасцю капалкамі. За дзень — да дзясці гектараў. Камбайны добра вырочаюць, людзей на іх не шмат трэба: трактарыст, машыніст ды хто-небудзь ля транспарцёра.

Капалкі таксама аблягчаюць работу — выкідаюць клубні на паверхню. Але збіраць за імі бульбу даводзіцца ўручную. Выходзяць на гэту работу ўсе, хто мае вольную хвіліну. Дапамагаюць студэнты з Мінска, школьнікі, мясцовыя жыхары, якія працуюць у райцэнтры. Бульба ў нас другім хлебам лічыцца, ніхто без яе і дня абысціся не можа. Таму і клапоцяцца, каб ураджай не прапаў.

Са 150 гектараў мы павінны

накапаць сёлета не менш як тры тысячы тон бульбы. Трэцюю частку прададзім дзяржаве, астатняе сабе: на харчванне, корм жывёле і насенне. Але гэта не ўсё. Прыкладна 10 гектараў бульбы вяскою садзяць на сваіх прысядзібных участках — у агародах і на полі. Дык вось гэтую «сваю», што на полі, таксама рукамі грэбсці не хочучы — давай калгас тэхніку. І калгас дае. Каб было хутчэй і лягчэй, каб людзі час не марнавалі.

Тое, пра што расказала мне Ніна Санкевіч, стала характэрнай з'явай для ўсёй рэспублікі. Варта дадаць, што ў калгасах і саўгасах садзяць бульбу, даглядаюць пасевы спецыялізаваныя механізаваныя звенні. У іх распараджэнні — найлепшая тэхніка. А калі надыходзіць час уборкі, у кожнай гаспадарцы ствараюць яшчэ і ўзмоцненыя механізаваныя атрады.

Напрыклад, у гаспадарках Стаўбцоўскага раёна сёлета працуюць 80 уборачна-транспартных звенняў. Апрача таго, 26 звенняў рыхтуюць палі, гэта значыць ўбіраюць бацвінне, 22 — сартуюць і 95 — буртуюць клубні, 79 — пераворваюць бульбянішчы. Есць звенні і тэхнічнаму абслугоўванню аграгатаў. Скажам, у калгасе «Нёман», калі псуецца тэхніка, механізатары ў любы час вырочаць слесар, зваршчык, каваль, токар, майстар-наладчык, а ў тэрміновым выпадку тэхнічная «хуткая дапамога» выедзе проста на поле. Такія ж службы створаны і ў іншых гаспадарках.

І ўсё ж уборка бульбы — праца нялёгкая, што абумоўлена галоўным чынам асеньня непагаддзю. Але людзі не скардзяцца. Мы з Нінай Санкевіч пабывалі каля ўборачных аграгатаў, гутарылі з калгаснікамі, якія буртуюць бульбу, і ўсюды бачылі настрой дбайнай заклапочанасці, каб у полі не засталася ніводнага клубня.

М. КУРГАН.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

ПЛЕНУМ ЦК КПБ

У Мінску 29 верасня адбыўся XIII пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі.

Пленум заслухаў даклад кандыдата ў члены Палітбюро ЦК КПСС, першага сакратара ЦК КП Беларусі таварыша П. Машэрава «Аб задачах партыйных камітэтаў і арганізацый па паспяховаму выкананню планаў і сацыялістычных абавязальстваў трэцяга года пяцігодкі, дастойнай сустрэчы 60-годдзя БССР і Кампартыі Беларусі».

Па абмеркаванаму пытанню Пленум ЦК КПБ аднагалосна прыняў пастанову.

Пленум разгледзеў арганізацыйныя пытанні.

БУДУЮЦА КОМПЛЕКСЫ

Будаўніцтва буйных сельскагаспадарчых вытворчых комплексаў разгорнута ў Барысаўскім раёне.

Заканчваецца будаўніцтва птушкафабрыкі ў саўгасе «Вяліччы» на паўмільёна качак у год. У саўгасе «Гвардыя» хутка будзе здадзена ў эксплуатацыю першая чарга качкафабрыкі. Будаўнікі пачалі ўзводзіць цяплічны камбінат закрытага грунту ў саўгасе «Стара-Барысаў», дзе круглы год будзе вырошчвацца гародніна.

ПРАЦУЕ АУТАМАТЫКА

Наручныя гадзіннікі «Электроніка» Мінскага завода «Транзістар» упер-

шыню сабраны на новай аўтаматызаванай паточнай лініі. Тут ажыццяўляецца больш як восемдзесят працэнтаў розных аперацый на зборцы. Мініацюрныя ЭВМ, якія вядуць настройку гадзіннікаў, кантралююць іх якасць.

Новая тэхналагічная лінія дазволіць выпусіць штогод мільён электронных прыбораў.

ДЛЯ ЮНЫХ МУЗЫКАНТАУ

У вёсцы Сцеркава Бердаўскага сельскага Савета адкрыўся філіял Лідскай музычнай школы.

Для навучання дзяцей калгаснікаў музыцы выдзелена сем спецыяльна абсталяваных пакояў. Заняткі праводзіць выкладчыкі, якія закончылі Гродзенскае музычнае вучылішча — Зінаіда Парфенчык і Ганна Касяк.

Пакуль навучэнцы спецыялізуюцца па класу баяна і акардэона. У будучым мяркуецца таксама навучаць дзяцей ігры на піяніна.

УСЕ ПРА ВЯСЕЛЛІ

Для этнографіі, філалагіі, работнікаў культуры і ўсіх тых, хто цікавіцца беларускай народнай творчасцю, прызначаецца кніга «Вяселле», выпушчаная выдавецтвам «Навука і тэхніка».

Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР уключыў у яе найбольш поўныя і тыповыя апісанні традыцыйных вясельных абрадаў. Матэрыялы кнігі даюць шырокае ўяўленне аб беларускім вя-

Завяршаецца мантаж яшчэ адной магутнай устаноўкі для атрымання бензіну, газу, дызельнага паліва, масла і іншых прадуктаў на другой чарзе Мазырскага нафтаперапрацоўчага завода.

НА ЗДЫМКУ: агульны выгляд другой чаргі завода.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

ЗДАЎНА вабіла сібірская зямля незлічонамі багаццямі сваіх неабсяжных прастораў. Аб іх складалі казкі, спявалі ў песнях. Аб пакарэнні іх марылі многія людзі. Гаварылі нават, што гуляе ў гэтых краях залаты алень і высякае залатыя іскры якраз у тых самых месцах, дзе схаваны незлічоныя скарбы.

Сёння чароўная казка стала явай. Узятая апошнімі савецкімі пяцігодкамі курс на асваенне Сібіры пераўтварыў яе аблічча. Тут будуюцца гіганцкія заводы і электрастанцыі, вырастаюць гарады і пасёлкі, пракладваюцца шасейныя дарогі і чыгункі. Рашэннямі XXV з'езда КПСС прадугледжана далейшае развіццё Заходне-Сібірскага комплексу — важнейшай паліўна-энергетычнай базы краіны. Намечан прынцыпова новы этап у асваенні прыродных рэсурсаў Сібіры і Далёкага Усходу.

Вырашыць гэту грандыёзную задачу, роўнай якой яшчэ не было ў сусветнай практыцы, можна толькі сумеснымі намаганнямі ўсіх саюзных рэспублік.

СЯБРАМ НА ДАПАМОГУ

«У Цюмень выехала група вышкмантажнікаў Мазырскай экспедыцыі

БЕЛАРУСЬ—СІБІРЫ

глыбокага бурэння. Мазыране будучы манцраваць там вышкі для бурэння свідравін, дапамогуць сваім сібірскім сябрам асвойваць запасы нафты і газу.

Разам з мазыранамі туды выехалі вышкмантажнікі з Рэчыцы і іншых экспедыцый трэста «Белнафтагазразведка».

Гэтыя радкі ўзяты з газетнай інфармацыі аб тым, як працоўныя Беларусі дапамагаюць сібіракам пераўтвараць свой край. Падобных паведмленняў апошнім часам становіцца ўсё больш, таму што бесперапынна расце аб'ём інтэграцыйных сувязей паміж гэтымі двума эканамічнымі рэгіёнамі адзінага народнагаспадарчага комплексу краіны.

Сібір у перспектывіўных планах партыі разглядаецца як адзін з важнейшых паліўна-энергетычных і сыравінных раёнаў краіны. На базе асваення радовішчаў мінеральнай сыравіны там намечана стварыць буйныя індустрыяльныя комплексы. Ужо сёння па магістральных газоправодах з Заходняй

Сібіры паступае блакітнае паліва і да нас у Беларусь. Яно шырока выкарыстоўваецца ў энергетыцы рэспублікі і сырыяе інтэнсіўнаму развіццю нашай прамысловай і сельскагаспадарчай вытворчасці. У будучым такія пастаўкі ўзрастуць.

У сваю чаргу не застаецца ў даўгу і Беларусь. У кожнай вобласці знойдзецца, відаць, з дзясціак прадпрыемстваў, прадукцыя якіх накіроўваецца за Уральскі хрыбет. Заказы сібіракоў выконваюць усе аўтазаводы Беларусі, бабруйскія машынабудаўнічы і Мінскі электратэхнічны заводы, Лідскі лакафарбавы і магілёўскі «Строммашына». Ваўкавыскі завод ліцейнага абсталявання і Мінскі падшыпнікавы, «Мазыркабель» і аршанскі «Легмаш», а таксама многія іншыя прадпрыемствы.

Сібіракі ўдзячны калектывам прамысловых прадпрыемстваў Беларусі, якія пастаўляюць ім добрыя машыны — трактары, аўтамабілі, станкі, сіласаўборачныя камбайны, электронна-вылічальную тэхніку, разнастайныя

прыборы, а таксама шырокі асартымент вырабаў народнага спажывання.

Але, відаць, самай традыцыйнай формай удзелу БССР у вырашэнні агульнадзяржаўнай задачы прамысловага асваення Сібіры ўсё ж застаецца дапамога, якую аказваюць сваім цюменскім калегам беларускія нафтаздабытчыкі. Толькі сёлета з аб'яднання «Беларусьнафта» на пастаянную работу да цюменскіх нафтавікоў паехала больш за 30 чалавек. Сярод іх — інжынерна-тэхнічныя работнікі, бурільшчыкі, дызелісты, слесары, электрыкі. Усе яны маюць вялікі вопыт і могуць павучыць іншых. На дапамогу сібіракам калектывы нафтагазздабываючага ўпраўлення «Рэчыцанафта» накіраваў, напрыклад, лепшую брыгаду падземнага і капітальнага рамонту свідравін, якую ўзначальвае Мікалай Нятрэбскі.

Пасланцы беларускіх нафтавікоў пабудавалі ўжо чатыры буравыя устаноўкі і актыўна ўдзельнічаюць у мантажы яшчэ дзвюх. Пастаянна ўзрастае аб'ём дапамогі матэрыяльна-тэхнічнымі сродкамі, абсталяваннем. Калектывы Светлагорскага ўпраўлення буравых работ, напрыклад, адгрузіў цюменцам 4750 метраў буровых труб, а ўпраўленне вытворча-тэхнічнага забеспячэння і камплектацыі аб-

Вялікая пчалапасека ў племзаводзе «Ціманавы» Клімавіцкага раёна. Цяпер у ёй 125 вулляў. Дваццаць год даглядаюць гэтую гаспадарку муж і жонка Марыя і Фёдар Чарканавы. Штогод яны атрымліваюць выдатны «ўраджай» мёду.
НА ЗДЫМКУ: Марыя і Фёдар ЧАРКАНАВЫ на пасецы.

селлі, яго характэрных рысах.

ДАРЫ САЖАЛАК

У рэспубліцы пачалася асенняя пудзіна. Першыя сотні цэнтнераў люстравога карпа, белага амура і стракатага таўсталоўка паступілі ў магазіны і сталовыя. Штодзённа з гаспадарак «Любань», «Волма», «Чырвоная Слабада» і іншых толькі ў Мінск дастаўляецца 500 цэнтнераў рыбы.

У гэтым сезоне намечана рэалізаваць сто тысяч цэнтнераў сажалкавай і азёрна-рачнай рыбы — значна больш леташняга. Падрыхтавана добрая база для далейшага павышэння прадукцыйнасці «блакітнай нівы». Выращана каля ста мільёнаў карпа сёлета года, вялікая колькасць раслінаедных. Вясной імі будуць заселены сажалкі, якія займаюць 15 тысяч гектараў і працягваюць расшырацца.

ШКОЛЬНЫ КЛУБ

Дыплама 1-й ступені Міністэрства асветы БССР удасноены клуб інтэрнацыянальнай дружбы брэсцкай сярэдняй школы № 9, члены якой з'яўляюцца каля 300 школьнікаў. Вучні перапісваюцца са сваімі ровеснікамі з усіх сацыялістычных краін, а таксама Англіі, Нарвегіі, Францыі. Толькі сёлета ў музеі школьнікаў, які з году ў год папаўняецца цікавымі экспанатамі, пабывалі іх ровеснікі з Польшчы, Чэхаславакіі, Балгарыі, Манголіі і ГДР.

ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ

АХОВА ЗДАРОУЯ

За гады Савецкай улады ў Беларусі разгорнута шырокая сетка лячэбных устаноў, значна павялічылася колькасць урачоў, сярэдняга медыцынскага персаналу і бальнічных ложкаў.

У рэспубліцы, як і ў краіне наогул, медыцынская дапамога прадастаўляецца ўсім грамадзянам бясплатна. Да паслуг насельніцтва ў БССР каля 900 бальнічных устаноў на 115 тысяч ложкаў. У разліку на 10 000 насельніцтва прыпадае больш як 121 бальнічны ложкак, або ў 13 разоў больш, чым у 1913 годзе. Медыцынскую дапамогу насельніцтву аказваюць 30 тысяч урачоў усіх спецыяльнасцей — на 2 тысячы больш, чым ва ўсёй царскай Расіі ў 1913 годзе.

Калі ў 1913 годзе на 10 000 жыхароў Беларусі прыпадала менш як 2 урачы, 3 чалавекі сярэдняга медыцынскага персаналу, то ў 1977 годзе — 32 урачы і 93 работнікі сярэдняга медыцынскага персаналу. Забяспечанасць насельніцтва ўрачамі ўзраста ў параўнанні з 1913 годам у 19 разоў, сярэднім медыцынскім персаналам — у 29 разоў.

Асаблівую ўвагу партыя і ўрад надаюць пытанням аховы здароўя маці і дзіцяці. Да рэвалюцыі ў Беларусі не было ўстаноў па лячэбна-прафілактычнаму абслугоўванню жанчын і дзяцей, а ва ўсёй царскай Расіі іх было толькі 9. Цяпер у Беларусі 613 жаночых кансультацый, дзіцячых паліклінік і амбулаторый, дзе жанчынам і дзецям аказваецца бясплатная кваліфікаваная медыцынская дапамога.

Усім жанчынам-работніцам прадастаўляецца аплачваемы водпуск па цяжарнасці і родах працягласцю да 4 месяцаў, а ў выпадку нараджэння двух і больш дзяцей або пры ўскладненых

родах аплатны водпуск павялічваецца. Бацькам аплачваюцца дні па догляду хворага дзіцяці.

Акрамя лячэбна-прафілактычнай дапамогі, аказваемай у медыцынскіх установах, усё большае развіццё атрымліваюць лячэнне і адпачынак у санаторыях, дамах адпачынку і пансіянатах. Да паслуг грамадзян 274 санаторыі і ўстановы адпачынку з працяглым знаходжаннем. Штогод у іх лечыцца і адпачывае больш як мільён чалавек. У 23 дзіцячых санаторыях папраўляюць сваё здароўе больш як 12 тысяч дзяцей. Звыш 900 тысяч дзяцей і падлеткаў на працягу лета адпачываюць па льготных пуцёўках у піянерскіх і школьных лагерах, на экскурсійна-турысцкіх базах або выязджаюць на летні перыяд у дачныя мясцовасці з дзіцячымі ўстановамі.

Вялікае развіццё атрымала савецкая медыцынская навука. Палепшылася аснашчэнне лячэбна-прафілактычных устаноў найвышэйшым медыцынскім абсталяваннем, дыягнастычнай і лячэбнай апаратурай, інструментамі.

Назаўсёды адышлі ў мінулае такія небяспечныя інфекцыйныя захворванні, як чума, воспа, паразітарныя тыфы, якія прыносілі да рэвалюцыі беларускаму народу вялікія бедствы.

Калі да Вялікага Кастрычніка сярэдняя працягласць жыцця ў Беларусі складала толькі 37,5 года, то цяпер перавышае 72 гады.

У нашай рэспубліцы штогод з дзяржаўнага бюджэту накіроўваецца на далейшае развіццё аховы здароўя і фізічнай культуры каля 400 мільёнаў рублёў — у 11 разоў больш, чым у 1940 годзе.

ВОЗЕРА ДАПАМОЖА ВОЗЕРАУ

Вілейска-Мінская водная сістэма не толькі дапамагла паліць смагу вялікага горада, але і падарыла мінчанам выдатную зону адпачынку. Яе праект распрацаваны ў Беларускай навукова-даследчай і практычнай інстытуце па горадабудаўніцтву.

У раёне Вілейкі сярод маляўнічых узгоркаў раскінулася велізарнае вадасховішча. У выхадныя дні яго збірае на сваіх пакуль яшчэ не добраўпарадкаваных берагах тысячы гараджан.

— Стварэнне зоны адпачынку — задача не такая простая, як можа здацца, — гаворыць кіраўнік архітэктурна-планіровачнай майстэрні інстытута, заслужаны архітэктар БССР Г. Пераданаў. — Справа ў тым, што вадасховішча пад Вілейкай створана для таго, каб забяспечыць валою прамысловасць і многія жылыя раёны Мінска. А гэта значыць, што ў штучнага возера не будзе пастаяннай берагавой лініі. На працягу года ўзровень вадэмаў можа вагання ў межах шасці метраў! Астэпаючы, вада аголіць затопленыя тарфя-

нікі, якіх тут шмат. Таму ў нашым праекце прадугледжаны меры, якія дапамогуць зрабіць прагулку па беразе і купанне прыемнымі. Дамбы павінны адысць ад возера мелкаводныя залівы. У многіх месцах дно будзе паглыблена, торф уздоўж берагавой лініі прыбраны або засыпаны пластом пяску.

З будучай зоны адпачынку ўжо выносяцца вёскі, гаспадарчыя пабудовы, і хутка на іх месцы ўзнімуцца карпусы баз і лагераў адпачынку гасцінічнага тыпу, дзе любы зможа зняць пакой на некалькі дзён. З'явіцца пансіянаты для доўгачасовага адпачынку, але ўсё ж асноўная маса адпачываючых будзе прыязджаць сюды на суботу—нядзелю.

У зоне адпачынку пабудуюць піянерскія і дзіцячыя турысцкія лагеры, разлічаныя на 11 тысяч дзяцей. Усе яны размесцяцца ў прыгожых бярозавых і дубовых лясах па берагах маляўнічай Іліі. Вялікая вада дзецям без патрэбы, таму на Іліі будзе створаны каскад невялі-

кіх, метраў па 300 у шырыню, азёр, дзе школьнікі могуць спакойна купацца і загараць.

Зараз да вадасховішча даражнікі выдуюць сучасную аўтастраду, якая зробіць новую зону адпачынку блізкай і даступнай. Сотні тысяч гараджан будуць адпачываць тут штогод, не падзраючы, што гэтым яны ахоўваюць возера... Нарач. Вілейская зона адпачынку і стварэнне часткова для таго, каб захаваць лепшую з жамчужын у каралях беларускіх азёр.

У апошнія гады імшыстыя нарачанскія лясы сталі моцна цягчы ад «нашэця» турыстаў. Таму вельмі дарэчы з'явіўся ў возера сябра — размешчанае бліжэй да Мінска Вілейскае вадасховішча, якое прыме асноўную масу адпачываючых. Нарач жа стане курортнай зонай.

Праектам прадугледжана стварэнне на возеры дзесяткаў гасцініц, пансіянатаў, турбаз, піянерскіх лагераў, дамоў і гарадкоў адпачынку. Але пры ўсім багаты новабудуўляў умяшанне ў прыроду плануецца самае мінімальнае. У праекце ўсе будынкі зведзены ў кампактных комплексах з адзінымі камунальнымі збудаваннямі. На заходнім беразе, у сасновых барах падымуцца толькі вышынныя дамы, будаўніцтва якіх будзе весціся на свабодных ад лесу ўчастках. На лугавым паўночным беразе з'явіцца двух-, трохпавярховыя пансіянаты, гарадкі ўтульных домаў на адну-дзве сям'і. Тут жа пабудуюць кінатэатры,

плавальныя басейны, кафэ, рэстараны, стадыён і яхт-клуб.

Нарач здаўна славілася сваёй крышталёва чыстай вадой, і каб захаваць гэтую чысціню, вырашана на ўпадаючых у возера ручаях абсталяваць невялікія стаўкі-адстойнікі. Ужо зараз нарачанская хваля не нясе вясёлкавых плям бензіну: некалькі катэраў засталіся толькі ў выратавальнікаў, а самым папулярным транспартам у адпачываючых сталі яхты.

Жыццё і прыгажосць Нарачы залежаць ад таго, наколькі ўдасца захаваць возера такім, якое яно ёсць зараз. Для гэтага вырашана не чапаць балоты, якія забяспечваюць Нарач вадой і дзе гняздзіцца мноства птушак. Стане запаведным і паўвостраў Наносы — адно з нямногіх месц у рэспубліцы, дзе жыць занесеная ў Чырвоную кнігу шэрая чапля. Будаўнікі абойдуць і лагчыні, па якіх сцякае ў возера ладжжавая вада. Бо вядома, што джуджы даюць Нарачы больш як трэць прытоку.

На 49 тысяч чалавек разлічана нарачанская курортная зона. У асноўным тут будуць адпачываць па пуцёўках. Але і тэя турысты, якія ўсё ж прыедуць сюды на суботу—нядзелю, не будуць прадастаўлены самім сабе. Для іх плануецца стварыць сетку матэлей, кемпінгаў, аўтамабільных стаянак. Словам, яны знойдуць тут усё, што дапаможа з карысцю для сябе і без шкоды для прыроды правесці час.

Д. ПАТЫКА.

сталаявання — 240 тон труб, якія выкарыстоўваюцца пры будаўніцтве і абсталяванні нафтавых аб'ектаў.

ПАЎНОЧНЫ ВАРЫАНТ

Я націскаю клавішу тэлевізара, і на экране паволі вырысоўваюцца ўжо знаёмыя па частых перадачах краявіды. Вузкая стужка камяністай дарогі вядзе да крутых схілаў глыбокага кар'ера. Пыхкаючы шызым дымам, па ёй упарта рухаецца чародка цяжкіх самазвалаў. Я адразу пазнаю іх па шырокіх ілбах-радыятарах і дынамічных, падобных на постаць палескага зубра, абводах велізарнага кузава. Гэта славуць 40-тонныя БелАЗы — прадукцыя Жодзінскага аўтазавода. Не выпадкова трапілі яны ў аб'екты аператара тэленавін. Ніводнага велізарнага будоўля Сібіры, ніводны кар'ер, дзе здабываюцца вугаль ці руда, не абыходзіцца без самазвалаў, створаных рукамі беларускіх аўтамабілебудаўнікоў.

Сібіракі задаволены беларускімі аўтамабілямі. І не толькі цяжкімі БелАЗамі, але і больш распаўсюджанымі МАЗамі. У Мінску вырабляюцца аўтапазавы грузапідымальнасцю 37 тон, плэзавозы для перавозкі зварных труб вялікага дыяметра, розныя мадыфікацыі самазвалаў і грузавікоў.

Бездарожжа для гэтых машын — не перашкода. Яны рухаюцца са скорасцю да 60 кіламетраў у гадзіну, супернічаючы нярэдка нават з гусенічнымі трактарамі.

Але не толькі за гэта любяць нашы аўтамабілі нафтавікі і будаўнікі Сібіры. Беларускія машыны, вырабленыя ў так званым паўночным варыянце, спецыяльна прыстасаваны для работы ў жорсткіх кліматычных умовах. Нават на самым лютым марозе іх матары заводзяцца праз адну-дзве хвіліны. У кабінах устаноўлены аб'ягрывальнікі, якія дазваляюць падтрымліваць там пастаянную пакаёвую тэмпературу. Прадугледжана таксама выкарыстанне спецыяльнага масла, устаноўка двайнога шкла, дадатковая цеплаізаляцыя і шэраг іншых прыстасаванняў, якія аблягчаюць працу шафёра.

Сёлета мінчане выпусцілі на некалькі мільёнаў рублёў звышпланавай прадукцыі, значная частка якой накіравана ў Сібір. А ў канструктарскім бюро вядзецца распрацоўка новых паўночных машын. Ужо вырасоўваецца аблічча аўтамабіляў заўтрашняга дня. Іх будзе вызначаць вялікая грузпадымальнасць, надзейнасць у рабоце, меншая вага і расход гаручага, а зна-

чыць большая эканамічнасць. На Беларускай аўтазаводзе цяпер здаюць экзамен два 110-тонныя аўтасамазвалы і збіраюць дзве 180-тонныя машыны. Відэаочна, што патак аўтамабільнай тэхнікі ў адрас здабытчыкаў «чорнага золата» і будаўнікоў нафтагаза-праводаў хутка ўзрастае. Так сцвярджаюць самі аўтамабілебудаўнікі. Дэвіз, пад якім працуе зараз шматтысячны калектыў аб'яднання «Белаўтамаз», — «заказам поўначы — зялёную вуліцу».

РАЗУМЕЕ КОЖНЫ

Падобныя заклікі, якія сведчаць аб глыбокім разуменні рабочымі свайго пачэснага абавязку, мне давялося чуць на многіх беларускіх прадпрыемствах, дзе вырабляецца прадукцыя для раёнаў Сібіры і Далёкага Усходу. З кім бы мне не давялося сустрэцца і гутарыць пра лёс сібірскіх заказаў — з дырэктарам завода ці радавым рабочым, усюды была жывая зацікаўленасць і сапраўды дзяржаўны падыход да гэтай справы.

Вытворчае аб'яднанне «Бабруйскшына» — адно з буйнейшых у галіне. У прадукцыю маладога прадпрыемства «абуты» тыя самыя БелАЗы, МАЗы, трактары, землекапальныя машыны, што працуюць у Цюмені і Сургуце, на БАМе і Урынгоі.

— Выконваючы заказы Сібіры, мы імкнемся сказаць сваё слова ў асваенні гэтага краю, — гаворыць зборшчык шын Аляксандр Стасенка. — Нядаўна на сваім сходзе мы падтрымалі пачын маскоўскіх рабочых: «Заказы Сібіры і Далёкага Усходу — датэрмінова і з высокай якасцю!»

Пытанні датэрміновага і якасна-якаснага выканання сібірскіх заказаў ставяцца на парадак дня на многіх заводах і фабрыках рэспублікі. У калектывах ствараюцца спецыяльныя штабы і брыгады па шэфству над гэтымі заказамі.

— Мы добра ведаем, што наша прадукцыя — нафтавыя помпы — вельмі патрэбна ў Цюмені і іншых раёнах Сібіры, — гаворыць дырэктар Бабруйскага машынабудаўнічага завода імя Леніна Уладзімір Несцяранка. — Зборка сібірскіх заказаў даручаецца лепшым брыгадам і рабочым. І ўсё ж адкуль такая зацікаўленасць? Відэа, адказ на гэтае пытанне трэба шукаць у традыцыях, закладзеных будаўніцтвамі Магіткі і Днепрагэса, пакарыццелямі цаліны — наогул, у самім ладзе нашага жыцця, які кожнага грамадзяніна робіць раўнапраўным гаспадаром усёй краіны.

Іосіф РОСЛІК.

КТО ИДЕТ НА ВОЕННУЮ СЛУЖБУ?

Игорь Петухов возвращался домой радостно возбужденным. В кармане лежала повестка военкомата о призыве на действительную военную службу. Если бы ее вручили ему, скажем, полгода назад, это, наверное, огорчило бы его. Но за такой короткий срок многое изменилось...

Среднюю школу Игорь окончил в прошлом году. Сразу же подал заявление в Московский автомобильный институт, сдавал экзамены, но не прошел по конкурсу. Устроился на работу, готовился к очередным вступительным экзаменам. В начале года ему исполнилось восемнадцать лет, и юношу пригласили на призывную комиссию военкомата.

В результате строгого, даже придирчивого, медицинского осмотра он оказался годным к строевой службе и, поскольку каких-либо причин для предоставления ему отсрочки не было, подлежал очередному призыву. Однако в самый последний момент кто-то из членов призывной комиссии спросил молодого человека о его личных планах. Игорь ответил, что хотел бы снова попытаться поступить в институт.

Члены комиссии переглянулись, о чем-то тихо посоветовались, и председатель сказал: — Ну что же, товарищ Петухов, попытайтесь. Предоставляем вам отсрочку до осеннего призыва.

Однако попытка вновь не удалась, Игорь опять не добрал нужного для поступления количества баллов. Многие из его одноклассников к этому времени уже служили в армии. Из их писем — а это совсем не то, что из рассказов старших, из книг или с экрана кино — он понял: и ему надо пройти эту особую «мужскую» школу.

Согласно Закону СССР о всеобщей воинской обязанности, призыв молодого пополнения в ряды Вооруженных Сил и увольнение отслуживших установленный срок солдат и сержантов, матросов и старшин проводятся дважды в году — весной и осенью. С каждым призывом в Советскую Армию и Военно-Морской Флот приходит все более грамотная как в общеобразовательном, так и в политическом отношении молодежь.

В этом году Вооруженные Силы СССР отметили свое 60-летие. А поскольку все, как известно, познается в сравнении, то давайте вспомним, какие перемены произошли в армии и на флоте Страны Советов за этот в общем-то сравнительно небольшой отрезок времени.

Накануне Великой Октябрьской социалистической революции царская армия насчитывала в своих рядах до 65 процентов неграмотных. Надо ли уточнять, что все они были солдатами? Офицерский корпус царской армии состоял преимущественно из представителей буржуазии, помещиков и крупных государственных чиновников.

Современные Советские Вооруженные Силы на две трети состоят из людей, имеющих высшее и среднее образование. Подавляющее большинство остальных имеет неполное среднее образование в объеме восьми классов. Социальный состав армии и флота — от солдата и матроса до генерала и адмирала — аналогичен структуре советского общества. Военнослужащие всех рангов — это выходцы из рабочих, крестьян, народной интеллигенции.

Социальное тождество армейской среды с обществом обуславливает и их моральное и политическое единство: вооруженные представители народа надежно оберегают мирный созидательный труд всего народа.

Говоря о классовой сознательности воинов Советского государства, Владимир Ильич Ленин отмечал: «Никогда не победят того народа, в котором рабочие и крестьяне в большинстве своем узнали, почувствовали и увидели, что они отстаивают свою, Советскую власть — власть трудящихся, что отстаивают то дело, победа которого им и их детям обеспечит возможность пользоваться всеми благами культуры, всеми созданиями человеческого труда».

Действующий ныне Закон о всеобщей воинской обязанности был принят в 1967 году. В нем отражен и юридически закреплён качественно новый уровень развития Советских Вооруженных Сил, которого они достигли в результате экономических и социальных пре-

образований, происшедших в жизни советского общества, возросшего уровня политического развития, всеобщего образования и технической подготовки молодежи, коренных изменений в оснащении войск современной военной техникой.

Законом значительно сокращены сроки действительной военной службы. Сейчас солдаты и сержанты всех наземных родов войск служат два года, матросы и старшины плавсостава Военно-Морского Флота и морских частей пограничных войск — три года. Военнослужащие, имеющие высшее образование и соответственно более высокую предварительную подготовку, служат соответственно 1,5 и 2 года.

Как и предыдущий, этот закон сохранил положение об обязанности проходить действительную военную службу для всех мужчин, граждан СССР, независимо от их расовой и национальной принадлежности, вероисповедания, образования, оседлости, социального и имущественного положения. Однако это вовсе не означает, что на службу призываются поголовно все советские мужчины. Закон предусматривает гораздо более широкий перечень отсрочек от призыва, чем прежде. Такие льготы предоставляются, скажем, для продолжения образования, для ухода за находящимися на иждивении больными и престарелыми родителями и по многим другим причинам. Если же призывник к 27-летию возрасту не теряет права на отсрочку, то в мирное время он освобождается от действительной военной службы.

Молодые люди, призванные в ряды Советской Армии и Военно-Морского Флота, по существующему закону имеют право вернуться на то же предприятие или в организацию, где они работали до службы, их жилищная площадь сохраняется за ними на все время их пребывания в армии. Согласно закону, военнослужащие пользуются всей полнотой прав и несут все обязанности граждан СССР, предусмотренные Советской Конституцией.

Борис СКВОРЦОВ,
АПН.

На Прыпяці.

Фота І. ЮДАША.

У Беларускам таварыстве «Радзіма»

ВЫБРАН НОВЫ СТАРШЫНЯ

22 верасня г. г. адбылося пасяджэнне прэзідыума Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (Беларускае таварыства «Радзіма»), на якім разгледжана арганізацыйнае пытанне.

Як вядома, доўгія гады нязменным старшынёй Таварыства, з дня яго заснавання, быў паважаны сярод нашых землякоў відны дзеяч беларускай культуры, Герой Сацыялістычнай Працы Рыгор Раманавіч Шырма. На гэтай грамадскай пасадзе ён нястомна і плённа працаваў да апошніх дзён свайго жыцця.

На пасяджэнні новым старшынёй прэзідыума Беларускага таварыства «Радзіма» аднадушна абраны Міхаіл Савіцкі.

Імя Міхаіла Андрэевіча Савіцкага, напэўна, таксама вядома нашым суайчыннікам, пра яго не раз пісала наша газета (гл. «Голас Радзімы» ад 18 мая г. г.) як пра цікавага і самабытнага беларускага савецкага жывапісца, што атрымаў міжнароднае прызнанне.

Міхаіл Савіцкі беларус, нарадзіўся 18 лютага 1922 года ў вёсцы Звянчаны Аршанскага раёна. Цяжкі адбітак на лёс будучага мастака паклала Вялікая Айчынная вайна. Міхаіл Савіцкі, тады яшчэ юнак, у 1941—1942 гадах удзельнічаў у гераічнай абароне Севастопалю, разам з іншымі прарываўся з акружэння. Перанёс нечалавечыя здзекі ў фашысцкім палоне. Некалькі раз спрабаваў уцёчы. Прайшоў праз Бухенвальд і Дахаў — жудасныя канцлагеры ў фашысцкай Германіі. Удзельнічаў у руху Супраціўлення.

Відаць, таму тэма вайны, гераізму савецкіх людзей — воінаў, партызан, мірнага насельніцтва — галоўная ў творчасці Міхаіла Савіцкага. Найбольш вядомыя яго работы — «1941 год», «Партызаны. Блакада», «Партызанская мадонна», «Віцебскія варты», «Клятва».

М. А. Савіцкі — лаўрэат Дзяржаўных прэмій БССР і СССР, член Акадэміі мастацтваў СССР. Сёлета яму прысвоена званне народнага мастака СССР.

Міхаіл Савіцкі вядзе вялікую грамадскую работу, ён абраны дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ВУЧАЦЦА КІРАЎНІКІ ХОРАЎ

18 верасня ў Мінску пачалі працаваць трохтыднёвыя курсы для кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці патрыятычных арганізацый суайчыннікаў за рубяжом. На запрашэнне Беларускага таварыства «Радзіма» на іх прыехалі Ларыса Святосчык з Канады, Нінель Францава, Марыя Ткачова, Тамара Лагунова і Наталля Сякучына з Бельгіі. Усе яны з'яўляюцца дзёржорамі самадзейных хораў, якія адгрываюць вялікую ролю ў грамадскім і культурным жыцці зямляцкіх аб'яднанняў у гэтых краінах. Цяпер ім прадастаўлена магчымасць пашырыць свае веды, набыць больш прафесійны вопыт работы з калектывамі мастацкай самадзейнасці.

Заняткі з нашымі суайчыннікамі праводзяцца ў Рэспубліканскім інстытуце павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры. Перад імі выступаюць вядомыя дзеячы культуры, знаёмыя іх з гісторыяй развіцця беларускай песні, раскажваюць пра асаблівасці работы з народным хорам, аб праблемах развіцця беларускага народнага касцюма і г. д.

Праграма курсаў, акрамя тэарэтычнай часткі, прадугледжвае і практычныя заняткі, якія праходзяць у самадзейных і прафесійных мастацкіх калектывах. Кіраўнікі хораў з Бельгіі і Канады шмат карыснага атрымалі на рэпетыцыях хору Беларускага радыё і тэлебачання, хору Дома культуры Мінскага будаўнічага трэста № 5, Дзяржаўнага ансамбля танца БССР, вядомага фальклорнага самадзейнага ансамбля «Радасць» горада Брэста.

Акрамя заняткаў па спецыяльнасці, гасцям была прапанавана шырокая культурна-азнавальная праграма — наведанне славетных мясцін, канцэрты, спектаклі. Нашы зямлякі, напрыклад, пабывалі на радзіме Янкі Купалы ў Вязынцы, наведалі многія музеі Мінска, ездзілі на некалькі дзён у Брэст.

Кіраўнікі самадзейных хораў патрыятычных арганізацый суайчыннікаў за рубяжом былі прыняты ў Беларускае таварыства «Радзіма». Дзелячыся ўражаннямі аб першых днях работы, Нінель Францава выказала думку ўсіх удзельніц курсаў.

— Такая магчымасць удасканаліць свае веды нам прадастаўляецца ўпершыню. І таму вялікае дзякуй Беларускаму таварыству «Радзіма» за ініцыятыву ў арганізацыі падобных заняткаў. Шчыра кажучы, мы не чакалі такога сур'ёзнага стаўлення да нашай работы і нашых невялікіх самадзейных калектываў. І такой багатай і разнастайнай праграмы курсаў. Мы проста ў захапленні!..

Работа курсаў працягнецца да 8 кастрычніка.

Вяданні «Голасу Радзімы»

На вокладцы чарговай брашуры, выдадзенай рэдакцыяй газеты «Голас Радзімы», — сілуэты будынкаў і помнікаў, якія сталі архітэктурнымі сімваламі беларускай сталіцы. Абельскі воінам Савецкай Арміі і партызанам, што загінулі, вышываліся Беларусь і родны Мінск ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Дом урада, тэатр оперы і балета, партал галоўнага корпусу Акадэміі навук БССР... Іх пазнае кожны з чытачоў, хто хаця б аднойчы пабываў у Мінску.

Погляд Б. Пастарнака, аўтара сабраных у брашуры рэпартажаў, часта спыняецца на гарадскіх краявідах. Але задача выдання шырэйшая: прадастаўляць сацыяльны партрэт горада, дзе ўжо сёння жывуць і працуюць больш за

мільён чалавек і дзе на фоне імклівых урбаністычных працэсаў асабліва выразаюцца перавагі савецкага ладу жыцця, сацыялістычнага спосабу вырашэння складаных гарадабудаўнічых праблем.

Адно з самых балючых месцаў амаль усіх буйных капіталістычных сталіц — бюджэт, са сродкаў якога ажыццяўляецца праграма іх развіцця. Мізэрныя і не гарантваныя адлічэнні ад прыбыткаў прыватных прадпрыемстваў і падаткі з насельніцтва не могуць забяспечыць патрэбны ўзровень іstabільнасць гарадской казны.

Зусім іншае становішча з бюджэтам буйных савецкіх гарадоў. Фінансавая палітыка нашай дзяржавы пабудавана такім чынам, што на рахунак мясцовых Саветаў грошы паступаюць дакладна ў тэрмін і ў неабходнай колькасці. І не падаткі з жыхароў складаюць асноўную крыніцу гэтага рахунку, а адлічэнні ад прыбыткаў прамысловых прадпрыемстваў, размешчаных на тэрыторыі гарадоў. Працуюць яны дакладна па плану, вытворчы працэс не ведае крызісаў і спадаў, а значыць ніколі не ведае дэфіцыту і гарадская казна.

Аб усім гэтым у цікавай форме расказана ў рэпартажах «Па слядах сваіх расходаў».

Мінск валодае надзвычай каштоўнай для вялікіх гарадоў уласціваасцю: ён зручны для жыцця. Шмат чаго мае на ўвазе гэта вызначэнне. Наўрад ці

прыдзецца да спадабы людзям горад, які не забяспечвае сваіх жыхароў работай ці жыллем, дзе ліхаманіць сістэма камунікацый і немагчыма адшукаць хаця б адзіны «газіс» цішыні.

Сталіца Беларусі, хаця і займае адно з першых месцаў у свеце па тэмпах развіцця, не толькі не зменшыла, але і ўвесь час павялічвае ўзровень бытавога камфорту. Гарадскі Савет надзейна трымае ў руках ключы да паспяховага вырашэння ўсіх важнейшых сацыяльных праблем. Аб тым, як гэта мінчанам удаецца, таксама можна даведацца з раздзелаў прапанаванага зборніка.

Асабліва падрабязна аўтар знаёміць чытачоў з праблемамі захавання навакольнага урбаністычнага асяроддзя. Гэтая цікавасць не выпадковая. Вырваўшыся з-пад кантролю чалавека, такія непрыемныя з'явы, як прамысловы шум, загазаванасць атмасферы, забруджанне вадаёмаў, могуць зрабіць умовы жыцця невыноснымі. Але і тут мінчанам аказаліся на вышыні...

Выдаючы зборнік «Горад наш любімы», рэдакцыя спадзяецца, што нашы замежныя чытачы не застануцца абіякавымі да закранутых у ім праблем. Мы чакаем, што з намі падзяляцца сваімі думкамі і параўнаннямі, зададуць пытанні, на якія журналісты з ахвотай адкажуць на старонках «Голасу Радзімы».

В. УЛАДЗІМІРАЎ.

РЕЧЬ ТОВАРИЩА Л. И. БРЕЖНЕВА НА ТОРЖЕСТВЕННОМ ЗАСЕДАНИИ, ПОСВЯЩЕННОМ ВРУЧЕНИЮ СТОЛИЦЕ АЗЕРБАЙДЖАНА ОРДЕНА ЛЕНИНА

22 сентября в столице Азербайджанской ССР состоялось торжественное заседание, посвященное вручению ордена Ленина городу Баку, удостоенному этой правительственной награды за заслуги в революционном движении, установлении и упрочении Советской власти в Азербайджане, большой вклад в победу над

фашистскими захватчиками в Великой Отечественной войне 1941—1945 годов и за успехи, достигнутые трудящимися в хозяйственном и культурном строительстве.

Высокую награду Родины бакинцам вручил Генеральный секретарь ЦК КПСС, Председа-

тель Президиума Верховного Совета СССР Леонид Ильич Брежнев, выступивший на торжественном заседании с речью.

Предлагаемая вниманию наших читателей речь Л. И. Брежнева публикуется с некоторыми сокращениями.

Дорогие товарищи! Друзья!
У нас с вами хороший повод для встречи: мне поручено вручить городу Баку самую высокую награду Родины — орден Ленина. От всего сердца поздравляю бакинцев с этой большой наградой.

Великое имя Ленина неотделимо от истории вашего города, от истории Азербайджана. Владимир Ильич, по образному выражению Кирова, за тридцать лет земли услышал биение сердец бакинских пролетариев. Он был тесно связан с трудящимися Азербайджана, направлял их революционную борьбу, указывал им путь в будущее. И они всегда горячо откликались на призывы вождя.

Стойкость в классовой борьбе, последовательный интернационализм отличали бакинских большевиков, трудящихся Азербайджана на всех этапах революционной борьбы. Многие примеры ее стали легендарными.

Вспомним: через шесть дней после победы Октября в Петрограде революция победила и в Баку. Вспомним Бакинскую коммуну, ее 26 легендарных комиссаров.

Вспомним героизм бакинских нефтяников, которые в 1920 году в труднейших условиях восстановили нефтепромыслы и начали снабжать Республику Советов столь необходимой ей нефтью.

Вспомним первую пятилетку: по добыче нефти бакинцы выполнили ее за два с половиной года. Вспомним, наконец, подвиг вашего города в годы Великой Отечественной войны, когда топливо из Баку позволило нашим танкам и самолетам вести смертельный бой с фашизмом. Словом, дела бакинцев вписаны многими красными строками в биографию Советской страны.

Неузнаваемо изменился в условиях социализма и сам Баку. Когда-то Маяковский писал, что в городе до обидного мало зелени: «каких-нибудь штук восемнадцать листиков». Теперь даже трудно представить себе, что так было.

Давно нет прежнего мрачного «черного города». Есть почти полуторамиллионный красавец-Баку, широкий, высокий, просторный. И приятно видеть зелень его парков и яркие краски цветов, современные предприятия, кварталы светлых красивых домов и последнее ваше приобретение — метро.

Напряженно бьется трудовой ритм Баку. Продукцию его промышленности получают все экономические районы нашей страны и многие государства мира.

Словом, Баку — это достойная столица республики, которая под солнцем социализма за короткий исторический срок стала цветущим краем современной индустрии, развитого сельского хозяйства, передовой культуры.

Широко шагает Азербайджан! За девятую и два года десятой пятилетки ваша промышленность дала почти столько же продукции, сколько за предыдущие 15 лет. А по темпам роста общего объема

производства она уже вышла на уровень, предусмотренный на три года десятой пятилетки. Это неплохо, товарищи. Это ответ делом на решения XXV съезда партии и декабрьского (1977 года) Пленума ЦК КПСС.

Радует и то, что делается вами в области сельского хозяйства.

За 1971—1977 годы вы увеличили среднегодовое производство хлопка-сырца по сравнению с восьмой пятилеткой почти в полтора раза. Годовое производство зерна с прежнего уровня 600—700 тысяч тонн за последнее время доведено примерно до 1 миллиона 130 тысяч тонн. Хорошо развиваются виноградарство и овощеводство. За 1971—1977 годы вы продали государству овощей больше, чем за предыдущие тридцать лет.

Повышается и продуктивность животноводства, хотя достижения здесь более скромные.

Позвольте выразить уверенность, что, выполняя решения июльского Пленума ЦК КПСС, вы добьетесь новых успехов в развитии всех отраслей сельского хозяйства.

На примере развития своей республики вы наглядно видите, товарищи, какие плоды приносит упорный труд и последовательное применение выработанной партией социальной политики. Об этом говорят и рост благосостояния народа, и размах жилищного строительства, и впечатляющее развитие культуры и науки.

Успехи трудящихся Азербайджана находят должную оценку. Восемь лет подряд республика была красноречивой. Это ко многому обязывает, товарищи. Мы надеемся, что вы и впредь останетесь верны своим хорошим традициям.

Товарищи! По всей стране советские люди напряженно трудятся, претворяя в жизнь планы десятой пятилетки. Повышая эффективность и качество работы, добиваются новых успехов наша могучая социалистическая индустрия. Сейчас уже можно сказать, что план нынешнего года выполняется ею неплохо.

Большие дела делаются и в сельском хозяйстве страны. Июльский Пленум ЦК поставил перед всеми отраслями экономики, так или иначе связанными с сельскохозяйственным производством, конкретные задачи на годы вперед. Их решение поднимет село на качественно новый уровень.

Теперь уже можно определенно сказать: урожай нынче выращен хороший. Многие колхозы, совхозы, районы и целые области уже убрали хлеба, успешно справились с высокими обязательствами по продаже зерна государству. Но впереди еще немало забот и хлопот.

Наступил завершающий этап страды. А он, как известно, всегда наиболее сложный. На востоке страны еще на значительных площадях надо убрать зерновые. Повсеместно идет заготовка кормов, поспели поздние культуры — рис, кукуруза, подсолнечник, сахарная

свекла, хлопчатник, картофель и другие.

Обстановка требует еще большей мобилизации усилий и согласованной работы всех, кто занят на уборке, перевозке и приемке урожая, кто отвечает за его сохранность и переработку. Главное — обеспечить правильную расстановку сил, умело маневрировать техникой и другими ресурсами, широко применять прогрессивные формы организации труда. Надо, чтобы каждый уборочный агрегат, автомобиль, трактор, каждый загопункт, перерабатывающее предприятие работали в буквальном смысле круглые сутки и с наивысшей эффективностью.

В животноводстве сейчас особенно важно создать на каждой ферме надежный запас разнообразных кормов, своевременно и хорошо подготовиться к зимовке скота.

Надо думать и о завтрашнем дне: вовремя выполнить весь комплекс работ под урожай будущего года — в лучшие сроки посеять озимые культуры, поднять зябь под весь яровой клин, засыпать доброкачественные семена.

Все это создаст хорошую основу для успешного претворения в жизнь той большой программы в области сельского хозяйства, которую определил июльский Пленум ЦК.

Словом, товарищи, страна наша живет активной, кипучей жизнью. Дел много, а будет, наверное, еще больше. Достижения велики, но и задач немало. И одним из важнейших залогов успеха во всей нашей работе всегда были и будут активная забота об общем деле, высокая требовательность к себе и к другим.

Советские люди непримиримы к таким явлениям, которые мешают нам двигаться вперед, ко всем видам обмана народа и государства. Они остро реагируют на подобные факты — и это хорошо. Критическим сигналам трудящихся необходимо придавать самое серьезное значение.

И нет ничего более вредного для интересов партии и народа, чем попытки замазать недостатки, увернуться от справедливой критики, замолчать ее, а уж тем более зажимать критику, преследовать тех, кто с ней выступает.

К сожалению, с этим еще приходится встречаться.

Не всегда и работники министерств и ведомств, руководящих органов республик и областей считают нужным должным образом отвечать на критику, в том числе в печати. Есть даже факты нажима на тех, кто выступает с критикой.

Бывали и такие случаи, когда выпускали сатирического киножурнала «Фитиль», затрагивавшие тот или иной район страны, не демонстрировались там по указанию местных руководителей. Кто дал право давать такие указания?

Зажим критики, товарищи, есть нарушение норм коммунистической морали и Основного Закона СССР. Это зло, которое не должно оставаться безнаказанным. Мы высоко ценим народную инициативу, и

никому не будет позволено подрывать этот источник нашей силы!

Эта проблема имеет значение для страны в целом. В конечном счете, это — вопрос создания наиболее благоприятных условий для нашего общественного развития, для решения стоящих перед нами больших задач коммунистического строительства.

Позвольте теперь остановиться на некоторых международных вопросах.

Как вы знаете, недавно у нас состоялась, можно сказать, уже традиционные летние встречи в Крыму с руководителями братских партий социалистических государств — Болгарии, Венгрии, ГДР, Монголии, Польши, Румынии, Чехословакии.

С каждой из этих стран у нас разносторонние и очень богатые связи, они развиваются из года в год. Перед сотрудничеством братских стран — новые большие перспективы. Жизнь выдвигает новые вопросы, которые надо рассматривать и решать. Мы считаем это важнейшим партийным делом. Ведь речь идет об отношениях с самыми близкими нашими друзьями, союзниками и соратниками по борьбе за общие коммунистические цели.

И мы высоко ценим такую форму согласования позиций, как двусторонние встречи. Они помогают намечать ту общую линию, которую государства — участники Варшавского Договора сообща определяют на заседаниях своего Политического консультативного комитета.

Большое внимание в наших беседах было уделено ключевым проблемам международной обстановки.

А обстановка эта, как вы знаете, сейчас сложная. В основе ее обострения лежат нежелание наиболее твердолобых империалистических кругов трезво оценить сложившееся в мире соотношение сил, совершенно нереальные и опасные для мира расчеты добиться военного превосходства над странами социализма и диктовать им свою волю.

Вашингтонская сессия совета НАТО провозгласила курс на новый взлет гонки вооружений с расчетом на десятилетия. Это полностью обнажает истинные цели организаторов шумихи по поводу мнимой «военной угрозы» Западу со стороны Советского Союза и Варшавского Договора. Вымыслы эти надо добиваться, чтобы оправдать стремление НАТО обзавестись мечом подлиннее и поострее, попытаться вернуться к политике «с позиции силы».

Не в этом ли причина и того, что до сих пор не удается завершить разработку взаимоприемлемого соглашения с США по ограничению стратегических наступательных вооружений? А ведь дистанция, разделяющая изложенные на переговорах позиции сторон в этом вопросе, не так уж велика и при наличии доброй воли и государственной мудрости вполне преодолима. Но, видимо, решение этого вопроса не устраивает в Соединенных Штатах тех, кто хочет не проч-

ного мира и взаимовыгодного сотрудничества, а нового издания «холодной войны».

Тем же целям фактически служит и шумная пропагандистская кампания, которая была поднята вокруг мер, принятых советскими судами в отношении противозаконной деятельности некоторых враждебных советскому строю лиц, в том числе платных агентов западных спецслужб.

Эта кампания есть прямая попытка вмешаться в наши внутренние дела и, следовательно, грубейшее нарушение буквы и духа Заключительного акта, принятого в Хельсинки. Подобным же образом США поступают и в отношении других социалистических стран.

Противники разрядки стремятся расширить фронт наступления на нее. Под искусственными, лицемерными предлогами в США начали тормозить развитие деловых связей. Дело дошло до аннулирования уже заключенных сделок, ломки подписанных контрактов. Началось также демонстративное сворачивание связей в научно-технической и других областях. Вашингтон стал беззащитно, но, впрочем, довольно безуспешно, нажимать на своих союзников, требуя от них того же.

Похоже, некоторые влиятельные круги в США сознательно провоцируют Советский Союз, стремясь еще больше обострить обстановку. Это, товарищи, — серьезное дело. Наскокам на права и интересы Советского государства мы будем противостоять решительно, но на провокации не поддадимся.

Наша политика в отношении стран капиталистического мира — и в том числе, конечно, Соединенных Штатов Америки — была и остается политикой мира, мирного сосуществования, мирного сотрудничества. Именно поэтому мы категорически отвергаем практику вмешательства извне во внутренние дела государств, нарушения их суверенных прав.

Делать все для прекращения гонки вооружений, для укрепления мира и безопасности народов — в этом мы видим коренную задачу своей внешней политики. И мы считаем, что право на надежную безопасность имеют все государства — большие и малые, владеющие ядерным оружием и не имеющие его.

И пусть никто не сомневается, что Советский Союз и другие страны социалистического содружества будут и впредь вносить свой достойный вклад в решение этих важных для всего человечества задач!

К числу важнейших задач, которые должны быть решены, если мы хотим прочного мира и международной стабильности, относится, конечно, справедливое мирное урегулирование на Ближнем Востоке. Ситу-

[Окончание на 6-й стр.]

«Голос Радзімы»
№ 40 [1558], 1978 г.

ОКОНЧАНИЕ РЕЧИ ТОВАРИЩА Л. И. БРЕЖНЕВА

[Начало на 3-й стр.]

ация там продолжает оставаться сложной и потенциально опасной как для стран самого этого района, так и для международной обстановки в целом.

Причина тому — упорный отказ Израиля и тех сил, на которые он опирается, считаться с законными правами и интересами арабских народов, стремление Израиля оружием или дипломатическим путем, но в любом случае с позиции силы, навязать арабам свою волю.

Основная ставка для достижения этой цели делается в последнее время на метод закулисных сепаратных сделок с теми, кто готов торговать арабскими интересами. Замысел предельно очевиден: расколоть арабов, противопоставить их друг другу и навязать арабским странам по отдельности угодные агрессору условия урегулирования.

Но всякие попытки игнорировать коренные предпосылки действительного решения ближневосточной проблемы, исключить или обойти тех или иных законных участников урегулирования, пожертвовать их интересами, диктовать им свои условия не могут дать ничего, кроме иллюзии урегулирования. В какие бы «рамки» ни облекался сепаратный сговор, который прикрывает капитуляцию одной стороны и закрепляет плоды агрессии другой, — агрессии Израиля, он способен лишь сделать обстановку на Ближнем Востоке еще более взрывоопасной.

Именно об этом говорит опыт недавних американо-израильско-египетских переговоров в Кэмп-Дэвиде. Налицо новая антиарабская сделка между Израилем и Египтом, выработанная при активном участии Вашингтона.

Сейчас пытаются вынудить других участников ближневосточного конфликта подчиниться условиям этой сделки, которая выработана за их спиной и прямо противоречит их интересам. Задача, скажем прямо, не из простых. Уже сегодня видно, что арабы решительно осуждают сепаратную сделку в Кэмп-Дэвиде, с возмущением отмежевываются от нее. И эти чувства нетрудно понять.

Многолетний опыт неопровержимо доказывает, что для действительного решения ближневосточного конфликта есть только один путь. Этот путь — полное освобождение всех оккупированных Изра-

лем в 1967 году арабских земель, полное и недвусмысленное уважение законных прав арабского народа Палестины, в том числе права на создание своего независимого государства, обеспечение надежно гарантированной безопасности всех стран региона, включая, разумеется, и Израиль. Такое всеобъемлющее урегулирование возможно только с участием всех заинтересованных сторон, в том числе Организации освобождения Палестины. И чем раньше оно будет достигнуто, тем скорее Ближний Восток перестанет быть очагом напряженности.

Находясь в Азербайджане, естественно сказать несколько слов еще об одном международном событии принципиальной важности, которое произошло недавно в традиционно дружественной Советскому Союзу и расположенной поблизости от вас стране — Афганистане. Там, как вы знаете, произошла народная революция. Свергнут полуфеодалный режим и провозглашена Демократическая Республика Афганистан.

Империалисты, которые фактически вообще не признают права народов на свободное определение своих судеб, на социальный прогресс, поспешили пустить в оборот избитую легенду о «руке Москвы». Эти измышления — клевета на политику СССР и одновременно оскорбление свободолюбивого афганского народа, с которым нас связывают крепкие узы искренней дружбы и взаимного уважения.

Мы приветствуем Демократическую Республику Афганистан — независимое, миролюбивое неприсоединившееся государство и убеждены, что оно станет значительным фактором мира и стабильности в этом районе Азии. Мы разделяем выраженное новым Афганистаном намерение развивать и углублять дружественные отношения с нашей страной.

Наши отношения уже сегодня являются оживленными и богатыми по содержанию. Мы убеждены, что они будут успешно развиваться дальше на пользу обеим странам, делу мира в Азии и без какого-либо ущерба для интересов третьих государств. Мы будем делать все для дальнейшего укрепления традиционной дружбы с добрым соседом.

Вот что, товарищи, хотелось вам сказать в этот торжественный для всех нас день.

У пасёлку «Крыничны» Мазырскага раёна дзейнічае карцінная галерэя. Шматлікія наведвальнікі знаёмяцца тут з работамі беларускіх мастакоў. Экспануецца каля 150 твораў. Тэма большасці з іх — прыгажосць роднага краю, працавітасць і добразычлівасць яго людзей.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

«МУЗЕЙНАГА ВЫБУХУ» НЕ БЫЛО

Уявіце такую карціну: дзверы буйнейшых савецкіх музеяў — ленинградскага Эрмітажа, Маскоўскага музея выяўленчых мастацтваў, музея-сядзібы Льва Талстога «Ясная Паляна» — адчынены... толькі для спецыялістаў. Звычайны ж наведвальнік павінен загадзя падаць заяўку і чакаць сваёй чаргі.

Цяпер нават сама гэтая думка здаецца недарэчнай. Між тым, яшчэ некалькі год назад нехта, напалоханы так званым «музейным выбухам» у краіне, прапаноўваў нешта падобнае...

Сёння, па-мойму, можна ўжо з поўнай падставай сцвярджаць, што ніякага «музейнага выбуху» ні ў Ленінградзе, ні ў Маскве, ні ўвогуле ў СССР не было і няма. Што датычыць сістэматычнага росту наведвання музеяў, то гэта заканамерны вынік культурнай і сацыяльнай эвалюцыі савецкага грамадства. І вырашэнне праблемы трэба шукаць не ў абмежаванні патоку наведвальнікаў, а ў расшырэнні плошчаў музеяў, іх сеткі, у паліпшэнні абслугоўвання гледачоў.

У дарэвалюцыйнай Расіі было ўсяго 213 музеяў. За першыя 10 год Савецкай улады колькасць музеяў у краіне павялічылася ў тры разы. У 1940 годзе іх налічвалася звыш 900. Сёння ў СССР ужо 1 400 дзяржаўных музеяў (з філіяламі), тысячы школьных і народных, якія працуюць на грамадскіх асновах.

У 1913 годзе ў Расіі музеі наведвала 5 мільёнаў чалавек. У 1930 годзе ў іх павяла прыкладна 15 мільёнаў. У 1940 годзе — 20 мільёнаў. У 1976 годзе савецкія музеі наведвала 140 мільёнаў чалавек.

Чым растлумачыць цікавасць, якая так хутка ўзрастае? Многімі фактарамі. Даступнасцю, ростам матэрыяльнага і культурнага ўзроўню насельніцтва, расшырэннем турызму...

Сацыялагічныя даследаванні паказваюць, што ў музей сёння прыходзіць якасна новы наведвальнік: чалавек адукаваны і дасведчаны, з шырокімі культурнымі запатрабаваннямі. Паказальна, што толькі 4—5 працэнтаў усіх апытаных заяўляюць, што яны трапілі ў музей выпадкова. Большасць адказвалі на пытанні так: «Прыйшлі адпачыць», «Атрымліваем задавальненне», «Музей узбагачае»...

У Савецкім Саюзе не мысліцца арганізацыя музейнай справы без перасоўных выставак. Штогод у краіне дзейнічаюць больш як 10 тысяч такіх экспазіцый. Толькі ў Ра-

сійскай Федэрацыі аўтамузеі, вагоны-музеі, параходы-музеі кожны год абслугоўваюць больш як 5 мільёнаў чалавек. Перасоўныя музеі Казахстана і Узбекістана пранікаюць у самыя цяжкадаступныя горныя раёны гэтых рэспублік. Перасоўныя выстаўкі музеяў Сібіры выязджаюць на будоўлі Байкала-Амурскай магістралі, шахты Кузбаса... Такая работа ў пэўнай ступені дапамагае рэгуляваць патак наведвальнікаў: не глядач прыходзіць у музей, а музей да гледача.

Сярод мастацкіх музеяў СССР лідарства па штогадоваму наведванню трывала трымае ленинградскі Эрмітаж (3 800 000 чалавек). Потым Індустрыяльная галерэя ў Маскве (каля 1 700 000 чалавек), Маскоўскі музей выяўленчых мастацтваў (1 054 000 чалавек). Пытанне аб тым, як спалучыць агульнадаступнасць музея з захаванасцю экспанатаў, асабліва актуальнае.

Як вырашаецца гэтая пытанне? У Эрмітажы, напрыклад, першымі выкарысталі вывад з агульнай экспазіцыі часовых, найбольш наведваемых выставак. Да іх быў адкрыты спецыяльны ўваход. Цяпер такі метад выкарыстоўваецца і ў іншых музеях. Прыкметныя вынікі дае і ўзгадненне работ музеяў з дзейнасцю Бюро падарожжаў і Інтурыстам. Гэта дазваляе дакладна планавать час экскурсій і іх маршрутаў, бо палавіна і нават больш за палавіну наведвальнікаў — гэта прыезджыя з іншых савецкіх гарадоў або з-за мяжы.

Нарэшце, адбываецца павелічэнне плошчы музеяў, рэканструкцыя старых памяшканняў, будаўніцтва новых. За апошнія гады расшырылі сваю экспазіцыйную плошчу і Эрмітаж, і Трацякоўская галерэя, і Музей выяўленчых мастацтваў. А экспазіцыйная плошча ўсіх савецкіх музеяў павялічылася за апошнія 5 год на 60 тысяч квадратных метраў і складае цяпер 500 тысяч квадратных метраў.

Вядома, праблемы яшчэ ёсць. Больш таго, яны будуць узнікаць і надалей. Аднак галоўны вывад можна зрабіць ужо сёння. Абмяжоўваць колькасць наведвальнікаў мы не будзем.

«Музейнага выбуху» не было. Усё тое, што адбываецца, заканамерна. Што ж да цяжкасцей, то гэта цяжкасці росту.

Наталля САКАЛОВА,
член-карэспандэнт Акадэміі
мастацтваў СССР, заслужаны
дзяяч мастацтваў РСФСР.

Вечарамі і ў выхадныя дні заўсёды мнагалюдна і весела ў Палацы культуры Баранавіцкага баваўнянага камбіната. Тут працуюць 22 калектывы мастацкай самадзейнасці, якія аб'ядноўваюць больш як 800 юнакоў і дзяўчат.

НА ЗДЫМКАХ: Палац культуры камбіната; артысты народнага ансамбля танца «Юнацтва» Л. МАРТЫНАВА, І. САКОВІЧ, Я. НІКОЛЬСкі, В. КАЗАРЭЗ; у бібліятэцы Палаца сабрана звыш 30 тысяч кніг, а чытачоў тут — 4 тысячы.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

І ПАЛІЛАСЯ ПЕСНЯ...

У адзін з сёлетніх чэрвеньскіх вечароў у час гастролёў у Мінску акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа беларускія пісьменнікі запрасілі ў Дом літаратара групу артыстаў. Гаспадары, сярод якіх былі І. Шамякін, Я. Брыль, Г. Бураўкін, Н. Гілевіч, С. Грахоўскі і іншыя, гасцінна прымалі сваіх даўніх сяброў з Віцебшчыны, шчыра і зацікаўлена гаварылі пра іх творчасць, мастацкія дасягненні. Галоўны рэжысёр тэатра В. Мазынін прыгадаў адну з даўніх традыцый коласаўцаў — плённую садружнасць з беларускімі пісьменнікамі. Сустрэча праходзіла ў абстаноўцы добразычлівай размовы, узаемаразумення тых агульных задач, што стаяць сёння перад нацыянальнай літаратурай і мастацтвам. Мазынінскі прапанаваў артыстам тэатра Таццяне Мархель праспяваць якую-небудзь з песень, што так уразілі ўсіх у спектаклі «Сымон-музыка» паводле паэмы Якуба Коласа. Таццяна выйшла на сцэну і сціпла папрасіла не судзіць яе вельмі строга, бо «саліраваць з эстрады» яна не ўмее. Запанавала чышчыня — і палілася ў залу песня...

«Ой, коціцца вянок з поля» — пшчотна і крыху сумна пачала артыстка, і словы яе, шчырыя і кранальныя, западалі проста ў душу, нагэдваі далёкае, дарагое сэрцу дзяцінства. Абуджаная памяць уваскрасла да болю родных малюнкаў неабсяжных даяглядаў беларускай зямлі з квітнеючымі палямі, роснымі садамі, багатымі лясамі... Але вось змяніўся настрой. Широка і раздолна загучала «Жніўная», светла і радасна — «Вясельная». Сціхла песня, а зала сядзела нерухома, зачараваная велічнай прыгажосцю мелодыі, незвычайнай народна-фальклорнай манерай выканання.

Не вытрымаў Янка Брыль і неяк задумна, нібы разважваючы сам з сабой, прамовіў: «Гэта ж трэба, такая артыстка?! Дык для яе ж неабходна спецыяльна пісаць п'есы». І словы яго прагучалі як найвышэйшая пахвала спявачцы. Многія ў зале, напэўна, былі здзіўлены — адкуль наша сучасніца ведае гэтыя старадаўнія беларускія песні, як здолела яна так глыбока адчуць і перадаць боль і радасць свайго народа. А мне ў гэты час прыгадаўся шлях Таццяны Мархель у мастацтва — шлях, які далёка не заўсёды быў простым і лёгкім.

Памятаю, як Таня паступіла ў Беларускае дзяржаўнае тэатральна-мастацкае інстытут на акцёрскі факультэт (курс Б. Дакутовіча і В. Галіны). Яна была прастай вясковай дзяўчынай без усялякіх прыкмет кідкай знешнасці «кіназоркі». Але Таня вылучалася сярод студэнтаў сваёй працавітасцю, на-

стойлівасцю. Першыя студэнцкія работы Таццяны (эцюды, урыўкі са спектакляў) былі не горшыя і не лепшыя за іншых. Пакуль аднойчы не адбыўся цуд... На другім курсе ішоў экзамен па майстэрству акцёра. У інсцэніраваным апавяданні А. Чэхава «Егер» Т. Мархель іграла Пелагею — простую сялянку, якую граф у нядробную хвіліну ажаніў з егерам. Трынаццаць год пакутуе Пелагея. Яна кахае свайго мужа і штодзённа чакае, каб хоць п'яны ён завітаў да яе ў гошці. І вось на жніве Пелагея выпадкова сустракае мужа. Ні ценю дакору і крыўды няма ў яе словах. Толькі трапяткі боль і бясконцае дабрата. Пелагея — Мархель кранала пшчотнасцю і чысцінёй, адвечнай цяплівацю жанчыны з народа. І яшчэ ўсіх нас нечакана ўразіў тады голас Таццяны. Сумна і тужліва спявала яна «Ой жала я, зажалася». І песня яе, поўная драматызму, раскрывала жудасна бяспраўны, трагічна безвыходны лёс прастай сялянкі. Гэта была першая акцёрская перамога Таццяны Мархель.

Пасля інстытута яна працуе ў Гродзенскім, а потым у Магілёўскім абласных драматычных тэатрах. У гэты час Таццяна іграе многа і плённа. Ужо ў першыя гады работы ў тэатры актыўна працяляюцца рысы, уласцівыя ёй як мастаку і чалавеку — выключная працаздольнасць, дапытлівасць, патрабавальнасць да сябе. Прыгадваецца такі эпізод. У п'есе Мітрафанова «Тэрміновае выклік» Таццяна атрымала ролю Фросі — дзяўчыны, якая працуе на будоўлі. Артыстка ніколі не сутыкалася з гэтай прафесіяй у жыцці. Каб пазнаёміцца бліжэй з працай будаўнікоў, яна ідзе на Гродзенскі азотнаўкавы завод, назірае за працай мантажнікаў, сама спрабуе выканаць некаторыя простыя аперацыі. У дзень прэм'еры самай высокай пахвалай для Таццяны было прызнанне яе заводскімі дзяўчатамі «сапраўдным будаўніком».

Калегі па сцэне, гляданы і сёння памятаюць яе Воленьку («Драма на паляванні» А. Чэхава) — спачатку чыстую, наіўную, а потым разбэшчаную ўладай грошай, або танцоўшчыцу Куісан («Порт-Артур» А. Сцяпанова і У. Папова) — хцівую, спакусліваю, але знешне вельмі прывабную. Сапраўднай народнасцю, глыбінёй сцэнічнага характару вылучаліся яе Глафіра («Ягор Булычоў і іншыя» М. Горкага) і Мар'я («Галоўная стаўка» К. Губарэвіча).

Роляў было шмат. Скардзіца на адсугнасць работы не даводзілася. У той жа час пацудзе незадаволенасці не пакідала артыстку. Нават найбольш удзяляючы ролі яна разглядала як нейкую прыступку да таго важ-

нага, галоўнага, што чакае яе. І яшчэ была мара — працаваць у тэатры імя Якуба Коласа. На маё пытанне, што вабіла яе менавіта ў гэтым тэатры, Таццяна адказала: «Я нарадзілася ў невялікай вёсцы Шпакоўшчына Смалевіцкага раёна. Там прайшло маё дзяцінства. Можна, гэта і вызначыла тое, што ўсё жыццё мне хацелася працаваць на беларускай сцэне, размаўляць з глядачом моваю маіх бацькоў. Акрамя таго, гэты калектыў прывабліваў мяне вернасцю нацыянальным традыцыям, творчай атмасферай, што заўжды пануе ў тэатры».

Коласаўцы, якія заўсёды прыхільна і ўважліва ставіліся да моладзі, гасцінна сустрэлі артыстку. Таццяна Мархель актыўна «ўваходзіць» у рэпертуар. Яна іграе ролі вострахарактарныя — Бажашуткава («Амністыя» М. Матукоўскага), Міхаліна («Трывога» А. Петрашкевіча), Дар'я («Мікіта лапаць» М. Чарота), гаспадыня («Конскі партрэт» Л. Радзевіча) і інш.

Але самыя блізкія, самыя дарагія сярод вялікага спісу роляў — простыя сялянскія жанчыны, добрыя і разумныя, кемлівыя і спрытныя на жарт.

У поўную сілу раскрыўся талент артысткі ў апошнія гады, калі ў тэатр прыйшоў рэжысёр В. Мазынін. Іх першай сумеснай працай стала пастаноўка п'есы «Сымон-музыка» паводле паэмы Якуба Коласа. Спектакль захапляў рамантычнай узнёскасцю, маштабнасцю, эпічнасцю. У ім усяго некалькі сцэн з удзелам Т. Мархель. Але яна здолела стварыць абагульнена-паэтычны вобраз Маці, якая любіць і пакутуе, нясе ў сваім сэрцы мудрасць і боль роднай зямлі. І яшчэ Таццяна вельмі дапамаглі песні з роднай Шпакоўшчыны. У выдатным выкананні артысткі яны не проста ўпрыгожылі спектакль, а прынеслі ў яго своеасаблівую ліра-эпічную інтанацыю, узбагацілі народную эстэтыку сцэнічнага відовішча.

Апошнія работы Таццяны Мархель — Варвара («Разгром» А. Фадзеева), Сафія («Заставіцеся сонцам» А. Папанова), Хатыцкая («Не страляйце ў белых лебедзяў» Б. Васільева) — яркае сведчанне яе творчай сталасці. Сваёй апантанасцю і ўлюбёнасцю ў тэатр, самаадданым служэннем мастацтву Т. Мархель сцвердзіла сябе як артыстка. І ўсё-такі хочацца спадзявацца, што словы, сказаныя Янкам Брылем у той памятнай чэрвеньскі вечар у Доме літаратара, спраўдзяцца. І Таццяна Мархель атрымае ад беларускіх драматургаў ролю, блізкую яе творчай індывідуальнасці, якая яшчэ з большай паўнатай раскрые яе шматгранны талент. І зноў загучыць яе цудоўны голас. І пальцаў у прычліваю залу песня...

Тамара ГАРОБЧАНКА.

Амаль увесь свой вольны час настаўнік Дзмітравіцкай сярэдняй школы Камянецкага раёна Уладзімір Качаноўскі аддае любімай справе — разьбе па дрэву. Яго дэкаратыўныя пано адлюстроўваюць навакольную прыроду, жыццё Беларускай пушчы. З разнастайных прыродных матэрыялаў — каранёў, галінак, кары — майструе ён таксама арыянальныя самаробкі дэкаратыўна-прыкладнага характару: попелніцы, кашпо, вазы, падстаўкі для кветак. Творы У. Качаноўскага можна бачыць у дамах аднавяскоўцаў, часта іх вязуць з сабой на памяць шматлікія госці Беларужы. НА ЗДЫМКАХ: Уладзімір КАЧАНОЎСКІ і яго работы.

Фота Я. САХУТЫ.

новія вершы

Нэлі ТУЛУПАВА

ДУША

Прадракалі душы пустэчу.
Спрабавалі душу скалечыць,
Разацілі чаргой аўтамата,
Расшчапіць хацелі, як атам.
І здзіўляліся:
— Штось нячыста,
Мо душы няма
У камуністаў!
Гарлапанілі:
Значыць, духу няма!!
— Вы! Атэісты!
Прыдумалі!
Ёсць, па-вашаму,
Толькі матэрыя!
Дык глядзіце ж,
Як з вашых мужыцкіх
Матэрыяльных чырвоных
артэрыяў

Зараз выскачыць дух!

...Нас крамсалі,
А мы ўваскрасалі!
Бо не дух, а душа
У нас адзіная —
Называем яе мы Радзімаю.
Бо душа ў нас ёсць,
І — нятленная,
Мы яе называем
Леніным.

СУСТРЭЧА

Апаў туман
На ціхіх гаі.
Ліпнёваю парою не да сну,
І партызаны ўспомнілі вайну.
Успомнілі паходы і баі.

Яны прыйшлі
На стрэчу толькі ўтрох.
Шапоча лісцем
Над ракою гай.
Хтось кацялок
З часін блакад збярог,
І юшка ў ім
Бульбочка цераз край.

Сядзець і думаць,
Думаць да зары.
Не да прамой, калі камяк
у горле
— Усталі б вы,
Таварышы-сябры,

Зуброўка непачатая
Прагорне...
Не ўстаць сябрам
З-пад пограбаў магіл.
Каля агню
Не сесці, не пагрэцца...
Трашчыць сушняк.
Маўчыць
Надрэчны схіл.
А ноч, як рысь,
Ля ног
Трывожна трэцца.

ПЯТАЯ ПАРА ГОДА

Любові засмучэнне —
Сіняе пламенне.

3 народнага

Эх, як усё лагічна
І знешне і ўнутры.
Мы поры года лічым
Па календары:
Дні верасня і мая,
Усход і мрок зары.
Ды так яно бывае,
Бывае... да пары.
Той пары, што можа
і не да двара.
Нібы шабля ў ножнах —
Пятая пара.
Пятая, як свята,
Кругам галава,
Пятая,
Праклятая
Горыч хараства.
Якая пераломнасць:
Гульня святла і лінз.
Згарае аўтаномнасць —
Знайшоў галінку ліст.
І стане ўсё на месца,
Як на палок гладыш.
Нічога не прысеца —
Дабрэй на свет глядзіш.
Рунее ўзімку поплаў,
Дняпрэ ці Волга — ўброд!
Дабрэй жывеш. А поллеч
Людскі крыгаварот.
Свае, чужыя воды...
Ды, што ні гавары,
Чатыры поры года
Да пятае пары.
Пятая — расплатаю,
Крыжа
не клянй.
Пятая,
Праклятая,
Ды не абміні!

КНІГІ ВЫГЛЯДАЮЦЬ АДМЫСЛОВА

Мінулы год быў плённым для беларускіх кнігавыдаўцоў. Выйшла нямаля грунтоўных па зместу і цікавых па мастацкаму афармленню і паліграфічнаму выкананню кніг. Лепшыя выданні з поспехам экспанаваліся на шматлікіх выстаўках кніжнага мастацтва, а таксама на першай Маскоўскай міжнароднай выстаўцы-кірмашы.

Наша рэспубліка ўдзельнічала і ў двух значных конкурсах кніжнага мастацтва, праведзеных сёлета. У Міжрэспубліканскім конкурсе, вынікі якога былі падведзены ў Вільнюсе, нашы кнігавыдаўцы за высокі ўзровень мастацкага афармлення і паліграфічнага выканання кніжнай прадукцыі атрымалі дыпламы па васьмі выданнях, заваявалі першае месца, а таксама пераходны крышталны кубак.

Дыпламам першай ступені на гэ-

тым конкурсе адзначана кніга У. І. Леніна «Бальшавікі павінны ўзяць уладу» (выдавецтва «Беларусь», мастак У. Шолк, надрукавана на паліграфічна-мастацкай фірме «Беларусь»). Выданне гэтае вылучаецца цікавай творчай задумай. Ілюстрацыі ў ім выкананы метадам фатаграфіі на падставе дакументальных здымкаў паслякастрычніцкага перыяду. Яны дапаўняюць змест артыкулаў, напісаных У. І. Леніным напярэдадні рэвалюцыйных падзей.

На Усесаюзным конкурсе «Мастацтва кнігі», які адбыўся сёлета, 8 кніг нашых выдавецтваў таксама былі ўдастоены ўзнагарод. Дыплом першай ступені прысуджаны дзіцячай кнізе ў падарункавым афармленні «Ладачкі-ладкі» (выдавецтва «Мастацкая літаратура», мастакі У. Басалыга,

А. Лось, Н. Паплаўская, надрукавана на паліграфічным камбінаце імя Я. Коласа).

Дыпламам другой ступені Усесаюзнага конкурсу па раздзелу паліграфічнай літаратуры адзначана кніга «Карл Маркс. Біяграфія» (выдавецтва «Беларусь», мастак У. Шолк). Гэтае выданне вылучаецца цікавым вонкавым афармленнем, умелым выкарыстаннем метаду фатаграфіі, добрым падборам і кампазіцыйнай дакументальных фотаздымкаў, якія надрукаваны другім колерам (так званым дуплексам) і ўдала спалучаюцца на разваротах з наборным тэкстам.

Два дыпламы другой ступені ўпершыню на конкурсе заваявала выдавецтва «Ураджай» за кнігі «Беларуская кухня» (мастак Ю. Цюрын, мастакі рэдактар П. Барздыка), «Сто

парад камбайнеру» (мастак Ю. Цюрын, мастакі рэдактар А. Яўменаў).

Дыпламам другой ступені на Усесаюзным конкурсе адзначана таксама кніга выдавецтва «Вышэйшая школа» «Гісторыя архітэктуры Беларусі» (аўтар У. Чантурый, мастак Э. Жаківіч). Гэтае выданне багата ілюстравана фотаздымкамі найбольш характэрных помнікаў архітэктуры. Яно арыянальнае па макету і прывабнае па вонкавым афармленню.

Год ад году сталее наша выдавецкая дзейнасць, павышаецца якасць мастацкага афармлення і паліграфічнага выканання. Яскравым сведчаннем гэтага з'яўляецца ўвага да беларускай кнігі на прадстаўнічых выстаўках у краіне і за мяжой.

М. ГАНЧАРОВ.

300 дзяцей мінскіх сувязістаў наведваюць нядаўна пабудаваны сад-яслі. Сёлета ў сталіцы рэспублікі будзе ўзведзена 11 дзіцячых дашкольных устаноў, якія прымуць больш як тры тысячы хлопчыкаў і дзяўчынак.

НА ЗДЫМКАХ: Таня СІНЦКАЯ — выхаванка малодшай групы; на плячоўка для гульні; у жывым кутку.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

ГЭТЫМ кутком свайго горада гамельчане не без падстаў ганарацца. Сюды, у засень старых дрэў, добра прыйсці адпачыць. З высокага берага Сожа далёка бачны зарэчныя лугі, чароўныя сваёй спакойнай і мяккай замілаванасцю. То серабрыста-пяшчотнай стужкай, то шэр-бурлівым патокам бяжыць унізе працяжнік-Сож. Туды-сюды снуюць па ім рачныя судны, шлюпки, лодкі-маторкі. Нават у наш век імклівага развіцця больш хуткіх і зручных відаў транспарту! А ў далёкія-далё-

тэка. У 1809—1819 гадах на поўнач ад палаца быў узведзены Петрапаўлаўскі сабор. А вакол разрастаўся парк. Акурат у гэты ж час была заснавана новая планіроўка Гомеля, забудаваны прылеглыя да палаца тэрыторыі.

З 1834 года маёнтак належаў генерал-фельдмаршалу Івану Паскевічу, а потым пераходзіў да яго нашчадкаў. З гэтым родам звязаны і ўсе далейшыя пераўтварэнні на ся-дзібе.

Лічыцца, што будаўніцтва

чага музея. У былым Петрапаўлаўскім саборы працуе планетарый. У апошнія гады на сродкі Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры рэстаўрыравана капліца-пахавальніца Паскевічаў.

Не толькі далёкае мінулае, але і выдатныя падзеі савецкага часу пакінулі аб сабе пячаткі ў гэтых мясцінах. У 1917 годзе ў будынку палаца гарадскі Савет рабочых і салдацкіх дэпутатаў абвясціў аб пераходзе ўсёй улады ў Гомель у рукі Саветаў. Тут жа размяшчаўся

ПАЛАЦ НАД СОЖАМ

кія часы рэчка, напэўна, была тут галоўнай транспартнай артэрыяй. Таму і аблюбаваў здаўна гэтае месца чалавек.

Калі ў сярэдзіне XVIII стагоддзя ў выніку першага падзелу Рэчы Паспалітай Гомель увайшоў у састаў Расійскай імперыі, тут, на крутым сожскім беразе, стаялі абарончыя збудаванні і драўляны замак князя М. Чартарыйскага, а вакол — пасяленні простага люду. Гомельскі маёнтак быў спачатку канфіскаваны ў казну, а ў 1776 годзе Кацярына II падарыла яго «дзеля забавы» герою турэцкай вайны, вядомаму фельдмаршалу Пятру Румянцаву-Задунайскаму. Ён загадаў знесці старыя будынкі, зрабіць перапланіроўку пагорка.

У 1785 годзе на беразе Сожа пачалося ўзвядзенне каменнага палаца, і за восем гадоў быў пабудаваны галоўны корпус. Так быў пакладзены пачатак стварэнню архітэктурнага цэнтра Гомеля.

Далейшы лёс палаца звязаны з дзейнасцю сына фельдмаршала Міхалая Румянцава — вядомага бібліяфіла і стваральніка Маскоўскай бібліятэкі (цяпер — Дзяржаўная бібліятэка СССР імя У. І. Леніна). Ён зрабіў гомельскі маёнтак адным з самых багатых і добраўпарадкаваных у Расіі. У 1794—1805 гадах былі пабудаваны бакавыя галерэі з прылеглымі да іх павільёнамі, дзе размясціліся калекцыі прадметаў старадаўнасці і мастацтва, вялікая біблія-

палаца поўнасцю завяршылася ў 1848 годзе, калі ў яго паўднёвай частцы з'явілася чатырох'ярусная вежа.

Палац Паскевічаў, як яго па традыцыі называлі да апошняга часу, у сярэдзіне XIX стагоддзя набыў ролю кампазіцыйнага цэнтра Гомеля. Менавіта пад яго ўплывам была сфарміравана цэнтральная плошча горада, а на галоўную вежу сарыентаваны, нібыта промні, дзве вядучыя гарадскія магістралі.

У другой палавіне XIX стагоддзя побач з Петрапаўлаўскім саборам была пабудавана ў псеўдарускім стылі невялікая капліца-пахавальніца князёў Паскевічаў, якая вызначаецца выдатнымі прапорцыямі ліній і форм, багатым дэкаратыўным аздабленнем.

У савецкі час Гомельскі палацава-паркавы ансамбль узяты пад ахову дзяржавы. Ён добра захаваўся, хоць палац двойчы давялося аднаўляць: пасля разбурэння, учыненых у час контррэвалюцыйнага стракапытаўскага мяцяжу ў 1919 годзе і ў гады фашысцкай акупацыі. К 1969 году аднаўленчыя работы поўнасцю закончыліся. Цяпер гэты чудаўны будынак, які здзіўляе выразнасцю і прастотой сваіх форм, аддадзены ў рэпаражэнне гомельскім піянераў і школьнікаў. У шматлікіх яго залах размясцілася таксама экспазіцыя абласнога краязнаў-

Палескі Савет рабочых і салдацкіх дэпутатаў, а ў пачатку Вялікай Айчыннай вайны — штаб Цэнтральнага фронту, які кіраваў абаронай горада.

За гады і стагоддзі шмат што змяніла свой выгляд на крутым пагорку над Сожам. Толькі парк, здаецца, усё той жа, што быў закладзены ў канцы XVIII — першай палавіне XIX стагоддзя. Садовыя майстры, выкарыстаўшы разнастайны рэльеф, прыклалі нямала намаганняў, каб стварыць маляўнічы пейзаж. Тут сабраны рэдкія дрэвы: пірамідальны дуб, веймутавае сасна, плачучы ясьень, маньчжурскі арэх і іншыя, а таксама нашы дуб, граб, лістоўніца, клён, акацыя, каштаны... Яны прыгожа згрупаваны. У наш час Гомельскі парк культуры і адпачынку, які ўключае яр з ручаём Гомій, займае 25 гектараў і цягнецца ўздоўж Сожа амаль на кіламетр.

Комплекс архітэктурна-гістарычных помнікаў разам з паркавым ландшафтам прыцягвае няспынную ўвагу даследчыкаў розных галін ведаў, работнікаў мастацтва. Цікавы дакументальны фільм аб гомельскім Палацы піянераў і школьнікаў, дзіцячай аматарскай кінастудыі, што працуе пры гарадскім Палацы піянераў і школьнікаў.

Культурна-гістарычны каштоўнасці, створаныя талентам і працай нашых продкаў, працягваюць служыць людзям.

М. ВАСІЛЕУСКІ,
У. ТРАЦЭУСКІ.

ПАСЯЛІЛІСЯ ў ЗАВУЛКУ

Як вядома, бабры любяць бязлюдныя і ціхія месцы на рэках і азёрах. Але нядаўна пара грызуноў пасялілася

амаль у цэнтры старой часткі горада Барысава, у Млынарным завулку, ля якога працякае рака Сха. За некалькі

метраў ад жылля людзей яны пабудавалі сабе домік, і нават днём іх часта можна бачыць на воднай роўнядзі.

МІНСКІ АБРЫКОС

Прыехаў нека з Украіны да М. Ціхага, слесара МАЗа, яго сябар па армейскай службе... Прывёз ён з сабой абрыкосы. Ад'язджаючы, параіў пасадзіць кустачкі ў зямлю: «Гэта лепш, чым саджанцы. Дрэвы потым будуць больш выносливымі».

Мікалай Пятровіч падзяліўся насеннем з суседзямі, у якіх таксама ёсць сады, і эксперы-

мент пачаўся. Першыя гады фруктовыя дрэвы толькі цвілі — багата, шматбаццальна. Вясной, бывала, яшчэ лісця няма, а яны ўжо ў белым убранні. Аднак плады не з'яўляліся. Так прайшло некалькі год. Потым раптам у самага пераборлівага дрэўца выраслі на тоненькіх галінках абрыкосы. І пачалося. Што ні год — багаты ўраджай. Па дзве, па тры скрынкі сакавітых салодкіх пладоў здымае Ціхі. А астатнія так і не пладоносяць. Ні ў яго, ні ў суседзях.

Гэтыя фруктовыя дрэвы культывуюцца ў Савецкім Саюзе ў цёплай паласе — у Сярэдняй Азіі, Закаўказзі і на поўдні Еўрапейскай часткі. У прыроды свае законы. Абрыкосавае дрэва любіць цяпло. Але бываюць і выключэнні з правілаў.

ПЯЮЦЬ ГУСЛІ

У двары невялікага доміка ў вёсцы Уланаўшчына Маладзечанскага раёна стаяць старая, у два аб'ёмы, бяроза. Па гэтай бярозе здалёк пазнаюць людзі сядзібу Максіма Такушэвіча — чалавека, падзеленага рэдкім талентам і працавітасцю.

Адны кажуць аб ім як аб знаўцы народных песень і мелодый, паданняў і легенд, іншыя ведаюць як чудаўнага музыканта. А трэція, пачуўшы імя Максіма Пятровіча, скажуць з захапленнем: залатыя рукі ў дзядзькі Максіма! Як нікому іншаму, паслухмяныя яму ўсе старажыныя інструменты.

Вечарам, калі прыціхне стомленая ад дзённых клопатаў вёска, дастае Максім Пятровіч з шафы гуслі. Аспярожна кране чуйныя струны — і паплыве ў сельскую цішыню чыстая, як крыніца, мелодыя.

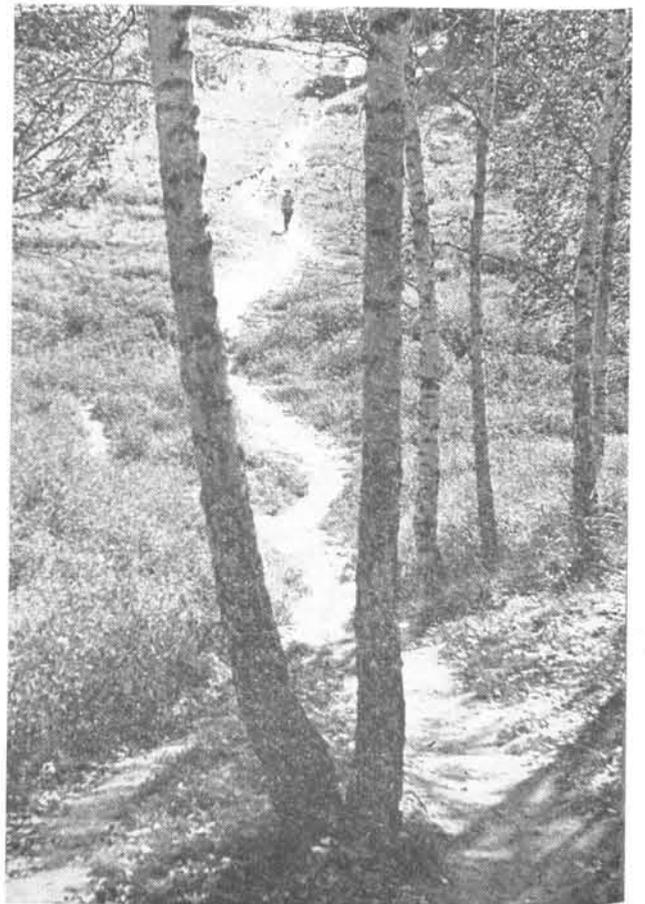
Раней, калі быў маладзейшым ды дужэйшым, ніводнае сельскае вясельле не абыходзілася без яго музыкі. Гавораць, гэта і аб ім напісаў Янка Купала:

Акалічны народ гуслі знаў гусяра,
Песня-дума за сэрца хапала...

А нядаўна Максім Пятровіч граў на сваім вясельлі — залатым. Паўстагоддзя пражылі яны з Ксеніяй Іосіфаўнай, дзелічы паламам і гора, і радасці. Выгадалі дзядзю, перадалі ім любоў да музыкі. Іграе на гуслях сын Мікалай, наваполацкі будаўнік. Калі прыязджае дамоў, садзіцца разам за гуслі, якія зроблены рукамі бацькі.

Максім Пятровіч, нягледзячы на ўзрост, актыўна ўдзельнічае ў аглядах мастацкай самадзейнасці, фальклорных фестывалях Міншчыны. Сустрэкаецца з моладдзю, вучыць сельскіх дзядзю ігра на любімым інструменце.

А. АФЯРОУСКІ.

Сцежкі дзяцінства.

Фота В. ЧУМАКОВА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Веларусі.
Вак. 1413